شاعري

مُکڙيون ماڪَ ڦُڙا

مير محمد پيرزادو

ريکائون

مُڪڙيون ماکَ ڦُڙا

شاعري

ميرمحمد پيرزادو

ريڪائون پبليڪيشن ڪراچي
2021

سڀ حق ۽ واسطا محفوظ

ڪتاب: مُکڙيون ماڪَ ڦڙا
ليکڪ: ميرمحمد پيرزادو
موضوع: شاعري
ڇاپو پهريون: جنوري 2021
ڇپيندڙ: ريکائون پبليڪيشن ڪراچي
قيمت: 200 رپيہ
پاران ايم ايڇ پنهور انسٽيٽيوٽ آف سنڌ اسٽڊيز، ڄامشورو.

All rights reserved

Book : Mukherryoon Maak Furra
AUTHOR : Mir Muhammad Pirzado
Content : Poetry
Second Edition : January 2021
Publisher : Rekhaoon Publication Karachi
Price : 200 Rs
Digitized by M. H. Panhwar Institute of Sindh Studies, Jamshoro.

ماهوار سنڌي ريکائون ڪراچي

ڏٺي بخش خاصخيلي ڳوٺ،
ٻنائي آباد ڪراچي
03337551931

rehmatpirzado@yahoo.com

ارپنا

هي ڪتاب دل جي گهراين سان ارپيان ٿو

مولانا غلام محمد گرامي مرحوم جن کي،

جنهن هر اُس ۽ ڇانوَ ۾ گهاٽي ٻڙ جيئن ڇانوَ پئي ڪئي.
سندن شفقت ڀرئي هٿ هيٺ، زندگيءَ جون تلخ گهڙيون سڪون
سان گذريون ۽ جنهن جي مُرڪ اندر اُتساهه جا سوين سنديش
مليم.

ميرمحمد پيرزادو

سٽاءُ

اداري پاران.............................رحمت پيرزادو05
مهاڳ..انور پيرزادو06

نظم.. 20
غزل.. 55
گيت.. 83
وايون.. 111
ٻي شاعري.. 130

اداري پاران

مير محمد پيرزادو نالي وارو دانشور، سياسي ڪارڪن، اديب، شاعر، ڪھاڻيڪار ۽ زرعي ماهر جنهن ساهتيءَ جي ساجاهہ ۾ پنهنجو اهم ڪردار ادا ڪيو ۽ پوري سنڌ ۾ پنهنجي ساک رکندڙ هڪ متحرڪ فرد طور اسان جي سامهون پنهنجو جامع ڪردار ڇڏي 8 جنوري 2019ع تي اسان کان هميشہ لاءِ جدا ٿي ويو. هي ڪتاب "مُکڑيون ماڪ ڦُڙا" سندس پهريون شعري مجموعو آهي، جيڪو ڏگهي عرصي کان مارڪيٽ ۾ ناياب هيو، جنهن کي جيئن جو تيئن "ريڪائون پبليڪيشن" پاران ڇپائي اوهان جي هٿن تائين پُڄائي رهيا آهيون.

هي ڪم جيڪو ريڪائون جي نالي سان ڇپجي اوهان تائين آيو آهي، ان جو سمُو سيڪڙو ڪريڊيٽ سائين محمد حنيف سومري جي سر آهي. جو تہ ڪمپوزنگ کان وٺي مالي سهڪار تائين سائين حنيف جو ڪردار سٺ سيڪڙو کان بہ مٿي آهي. هُو سائين ميرمحمد جي حوالي ۾ خاص طور، پر سنڌي ادب جي اشاعت جي حوالي سان بہ سڪرنڊ ۽ پرپاسي ۾ پنهنجو ڪم ڪري رهيو آهي.

اڄ جڏهن ميرمحمد پيرزادو اسان ۾ موجود ناهي ۽ اسان سان ڪنهن ٻئي روپ ۽ رنگ ۾ ساڻ آهي، جذبن ۾ شامل آهي، شعور ۾ روان آهي، تہ ڀلي اهو ڪرڻو آهي تہ اسان کي پنهنجي زندگيءَ جو هڪ نصب العين ناهڻو ۽ ترتيب ڏيڻو پوندو تہ آخر اسان کي ڪرڻو ڇاهي! رڳو ڪتابن ڇپائڻ ۽ پنهنجي ساجاهہ وندن کي ياد ڪرڻ ئي ڪافي ناهي، پر اسان کي سماج مان اهڙا ٻيا هيرا تراشڻا پوندا، جيڪي سنڌ جي تاج جا ڪوهہ نُورَ بڻجي سگهن. هي ڪتاب هڪ ننڍڙي ڪوشش آهي جنهن لئہ پُر اميد آهيان تہ قبول پوندي.

رحمت پيرزادو

مُهاڳ

عام پڙهندڙ جڏهن ڏسندو ته شاعر مير محمد پيرزادو، ڇپائيندڙ اداري ۾ فيض پيرزادو ۽ مهاڳ لکندڙ انور پيرزادو آهي ته هن کي ضرور محسوس ٿيندو ته هي هڪڙي ئي گهر جي ڳالهه آهي. بس 'انجمن تحسين باهمي' جيان هڪ ٻئي جي تعريف ڪانسواءِ، خاص ڪري مهاڳ ۾ ته، ڪجهه نه هوندو. مهاڳ لکندي اهو انديشو مون بار بار پئي ياد ڪيو آهي ۽ ڪوشش ڪئي اٿم ته هڪ پڙهندڙ جي حيثيت ۾ شاعر سان انصاف ڪريان. اصولي طور تي ڪنهن شاعر کي مهاڳ يا عام پڙهندڙ جي ڪورٽ ۾ اهڙو جوابدار سمجهڻ نه گهرجي، جيڪو انصاف حاصل ڪرڻ لاءِ هرهڪ ماڻهوءَ کي ٻاڏائيندو رهي. پر ان جي اها معنيٰ نه آهي ته شاعر ڪنهن جي آڏو جواب دار نه آهي. فن تيستائين بلڪل هڪ شخصي معاملو آهي، جيستائين اهو فنڪار جي ذهن ۾ ماندڪائي وچان ڦٿڪي رهو آهي يا ڪنهن ماني ساگر وانگيان وچايو پيو آهي. پر جڏهن به فن کي ڪو اٿڄاڻ اُڏمو اڇلون ڏيئي، ٻاهر ٿو ڪڍي ته پوءِ اهو فن قومي ملڪيت ٿيو پوي. ڀلي ته اهو اجان اکرن جي صورت نه به وٺي ۽ رڳو آوازن جي آڌار تي بي انت فضا ۾ ڪجهه لهرون جاڳائي گم ٿي وڃي. ان حالت ۾ فن جو زباني اظهار پڻ پروپئگنڊا جي شڪل ٿو وٺي ۽ پروپئگنڊا ڪونه ڪو اثر ته ڇڏي، ۽ اهو اثر عوام جي دلين ۽ ذهن کي ڪنهن نه ڪنهن ريت، متاثر ٿو ڪري. وري جڏهن فن جو اظهار اکرن جو روپ ٿو ڌاري ته پوءِ اها لکت هڪ مادي حقيقت ٿيو پوي اهڙي لکڻي کي الائي ڪيترا انسان، الائي ڪيترا دفعا پڙهن، تنهن جو دارومدار ان تي آهي ته

عوام پنهنجي علمي ۽ ادبي ورثي کي بچائڻ، سهيڙڻ ۽ سانڍي رکڻ لاءِ، ڪيتريءَ حد تائين عملي طورتي تيار آهي. پر اهو سچ آهي تہ فن جي اکري صورت، فن جي لفظي صورت کان وڌيڪ عمر ماڻي ٿي. ان ڪري عام طور چيو ويندو آهي تہ فنڪار سوچڻ جي حد تائين تہ بلڪل آزاد آهي، البت جڏهن هو ڪجھ لکي ٿو تہ پوءِ هن کي سمجھڻ گھرجي تہ اها شي هاڻي هڪ قومي امانت ٿي چڪي آهي. ۽ فنڪار پلي تہ اهڙي جوابداري کڻڻ لاءِ تيار هجي يا نہ هجي، پر هن جي حق ۾ اهو فيصلو ضرور ٿيندو تہ هن پنهنجي عوام کي فن ذريعي چرس يا آفيم جو روڙو ڏنو آهي يا بندوق جي گولي؟ پنگ چُڪو آچيو آهي يا سوچ جي امرت رس؟ اهڙيءَ طرح دنيا جو هر فنڪار پنهنجي عوام آڏو جوابدار آهي. انفرادي توڙي اجتماعي ٻنهي صورتن ۾. ساڳيءَ طرح ميرمحمد پڻ پنهنجي ضمير، پنهنجي ۽ ٻين جي اندر جي آدمي، فن جي سچائيءَ، حقيقت نگاريءَ، عوام، عام ۽ خاص پڙهندڙن، نقادن ۽ هر اُن انسان آڏو جوابدار آهي، جيڪو هن جي شعر کي پڙهي يا ٻُڌي ٿو. ان ادبي ۽ فني وٿ پڪڙ کان شاعر يا ليکڪ کي ڪوبہ بچائي نٿو سگھي. باقي جيستائين ڪنهن فنڪار سان انصاف ڪرڻ جو تعلق آهي، تہ ان لاءِ تخليقي فنڪار کي پڙهندڙ آڏو انصاف حاصل ڪرڻ لاءِ گهجهو ٿيڻ جي قطعي ضرورت ڪانهي، ڇاڪاڻ تہ فنڪار سان انصاف پنهنجو پاڻ سان انصاف ڪرڻ جي برابر آهي. جيڪڏهن فنڪار سان انصاف نٿو ڪيو وڃي تہ اها بي انصافي، قومي ڏيوالو سڏبو، جنهن تي فنڪار وري بہ پنهنجي فن جا ڪجھ ڳوڙها هاري سگھي ٿو. اسان وٽ اهڙيون روايتون موجود آهن، جن مطابق پٽائي کان وٺي اياز تائين ۽ اياز کان وٺي اڄ جي نئين نڪور ترقي پسند فنڪار تائين، بي شمار تخلقيڪارن تي الائي ڪيترا پيرا باهوڙون ۽ جلهون ڪيون ويون آهي. پر عوام جي ارتقائي اُمنگن ۽ انهن ترقي پسند اُمنگن کي خوبصورت ۽ سُريلن لفظن جو روپ ڏاريندڙ فنڪار ۽ دانشور اڳي کان اڳرا رهيا آهن. ان ادبي بي انصافي لاءِ صرف ائين ئي چئي سگهجي ٿو تہ:

’نہ ڪي اسين ڇهڙا نہ ڪي اسين چور‘
هنگاما ۽ هورَ، ڪتا ڪرين ڪن تي.

ميرمحمد سان هڪڙي ادبي بي انصافي تہ اها ٿي آهي جو هن (سندس چوڻ مطابق) 1967ع کان معياري شعر لکڻ شروع ڪيو آهي، پر سندس شاعري جو ڪو مجموعو 1982ع کان اڳ ۾ اچڻ جي گهڻ ۾ گهڻ مونکي پڪ ڪانهي، البت هن ڪتاب ڇپائيندڙ دوستن جو خيال آهي تہ ڊسمبر 1981ع جي پوري ٿيڻ کان اڳ ڪتاب تيارُ ٿي ويندو ۽ اهوئي سبب آهي جو دوستن منهنجي جائز ناجائز ڪاهلي کي بلڪل برداشت ڪرڻ لاءِ تيار ناهن ۽ گن پوائنٽ تي مهاڳ لکرائڻ جي موڊ ۾ آهن. گنريل ۱۴ چوڏهن سالن ۾ ميرمحمد جيڪو شعر لکيو آهي، ان کي ڇاڇجي تہ ههڙا گهڻ ۾ گهڻ بہ اڍائي ڪتاب ٿي ويندا. اها حقيقت آهي تہ ميرمحمد پنهنجي همعصر شاعرن جي پيٽ ۾ تعداد جي لحاظ کان تمام گهٽو لکيو آهي، ۽ اڃان تائين هن جي جذباتي زندگي جوان آهي، جنهن ڪري هو برابر لکي رهيو آهي باوجود ان جي تہ هن جا ٻارڙا وڏا ٿي رهيا آهن ۽ پارٽ جي هڪ شاعر ايم ڪمل هڪ هنڌ لکيو آهي تہ: ”خواهشون ننڍڙيون ٿي ويون، ٻارڙا هاڻ وڏا ٿي ويا آهن.“

ميرمحمد جو چوڻ آهي تہ هن معياري شعر 1967ع کان لکڻ شروع ڪيو آهي. پر مون کي ياد آهي تہ مان ڪافي ننڍو هوس ۽ ان زماني ۾ شاعري ۽ ادب اڃان تائين منهنجي سمجهہ ۾ ڪونہ ايندا هئا. الائي کهڙو سال هو، هڪ دفعي ڳوٺ (ٻلهڙيجي) ۾، جنهن ۾ اسان ٻئي پيدا ٿيا آهيون ۽ بعد ۾ جتي جون گهٽيون، چارا، وڻ راهہ ۽ اُتي جو ڦِنل ۽ ويران حسن، جيڪو هر سنڌ جي پنتي پيل ڳوٺ کي حاصل هوندو آهي، اسان ٻنهيءَ جي شاعريءَ جو پس منظر / ڪئنواس ٿيڻ لڳو هو، تنهن ۾ ڪنهن هنڌ ميرمحمد مون کي چيو هو تہ اچ توکي (فلاڻي) شاعر جا ڪجهہ بيت ٻڌايان، انهيءَ زماني ۾ اهو شاعر ڏاڍو ناميارو هو. مون اهي بيت هڪ هڪ ڪري ٻڌا، مون کي ڏاڍا وڻيا ۽ پنهنجي سمجهہ آهر، تعريف بہ ڪيم، بعد ۾ ميرمحمد مون کي ٻڌايو تہ

اهي شعر هن پاڻ لکيا آهن، جنهن تي مان دنگ رهجي ويو هوس. ان وقت پهريون دفعو مون لاءِ اهو انڪشاف ٿيو هو تہ ميرمحمد شاعر آهي. مون کي ياد آهي تہ مون ان وقت اهوئي محسوس ڪيو هو تہ جنهن شاعر جي نالي ۾ هن پنهنجا شعر پڙهي ٻڌايا هئا، سندس شعر ان جي بيتن کان بہ بهتر هئا. (مان ان شاعر جو نالو لکڻ نٿو چاهيان، ڇاڪاڻ تہ هو هاڻي وڏيڪ پبلسٽي جو لائق ناهي). سو ميرمحمد 1967ع کان گهڻو وقت اڳ ۾ شاعري ڪندو رهيو آهي. جنهن جي تاريخ يا سال هو ڪنهن خصوصي انٽرويو ۾ ڪنهن وقت ظاهر ڪري سگهي ٿو. مون کي اها بہ خبر آهي تہ ميرمحمد جو والد صاحب پڻ هڪ اهڙو شاعر هو، جنهن جو پسگردائي ۾ ڪافي نالو هوندو هو. ميرمحمد سان اها بي انصافي ڪا نئين ڳالهہ ڪانهي، ڇاڪاڻ تہ سنڌ جي اڪثر اديبن ۽ شاعرن سان ائين پئي ٿيو آهي. ان جو هڪڙو مثال اهو بہ آهي تہ سنڌي ٻولي جي علي بابا جهڙي ڪهاڻيڪار ۽ ڊرامہ نويس جو اجان ڪوبہ مجموعو نہ ڇپيو آهي. علي بابا لاءِ بہ اها ئي راهہ ڪليل آهي تہ هو ميرمحمد وانگي چندي چاڙيءَ سان پئسا گڏ ڪري وڃي ڪو ڪتاب ڇپائي. البت ان راهہ تي علي بابا جو هلڻ ڏاڍو مشڪل آهي. جنهن جي مون کي پڪ آهي. ميرمحمد سان ٻي ادبي بي انصافي اها آهي تہ اڄ تائين هن جي هڪ بہ وائي، غزل يا گيت، ريڊيو پاڪستان يا پاڪستان ٽيليويزن تي ڪمپوز نہ ٿيو آهي. جڏهن تہ هن جي لکڻ جي رفتار اها آهي تہ، صرف هن مجموعي ۾ هن جون 16 وايون، 15 گيت ۽ 20 غزل شامل آهن. ان تعداد کان وڌيڪ هن جون رس ڀريون وايون، گيت يا غزل اڃان پوئتي آهن جن کي هو اڳتي هلي ڇپائڻ جو سوچي رهيو آهي. ريڊيي ۽ ٽي ويءَ تي اڄ تائين ميرمحمد جي همعصر شاعرن مان ڪيترن جا شعر ڪمپوز ٿيا آهن ۽ کهڙا شاعر ڳايا ويا آهن.

انهن ۾ ريڊيي ۽ ٽي – وي تي ڳايل شعر کي ڳائڻ واري تخليقي خاصيت ڪيتري قدر گهري آهي ۽ هن شاعر جنهن کي ريڊيي ۽ ٽي – ويءَ تي نظرانداز ڪيو ويو آهي، تنهن جي شعر ۾ ڪيڏي رواني، رس، موسيقي ۽ پُختو بحر وزن آهي. ان جو احساس هڪ نہ

هڪ ڏينهن اسان سڀني کي ضرور ستائيندو ۽ ڏکوئيندو جن ۾ ريڊيي ۽ ٽي ـ ويءَ جا عملدار بہ شامل هوندا.

هن مهاڳ ذريعي مان پڙهندڙن، وس وارن، صحافين ۽ ٻين سڀني واسطيدارن کي التجا ڪندس تہ هو ريڊيو ۽ ٽي ـ وي تي لائق فنڪارن ۽ حقيقي تخليقڪارن کي نظرانداز ڪرڻ واري رجحان بابت آواز اُٿارن ۽ اُن کي درست ڪرڻ جي ڪوشش ڪن، جيڪا هڪ خاص ادبي خدمت ٿيندي.

البت ميرمحمد سان انصاف (سو بہ پورو سارو) رڳو ادبي رسالن ڪيو آهي، جن کي پنهنجي ليکي مواد بہ گهربو هو تہ جيئن پرچو پرچي ڇپجي ۽ هن شاعر جو شعر بہ پسند آيو هون، جنهن ڪري هو ڪافي ڇپيو آهي، سهڻي، سوجهرو، مهراڻ، برسات ۽ نئين زندگي کان علاوه سنڌ جي ڪنڊ ڪڙڇ مان نڪرندڙ ۽ نڪري گم ٿي ويندڙ ڪيترن ئي ادبي ڳٽڪن ۾ ميرمحمد جو شعر ملي ٿو، ان ڪري سنڌ ۾ پڙهندڙن جو هڪ وڏو تعداد هن کي سڃاڻي. ان سلسلي ۾ بہ ميرمحمد پنهنجن ڪيترن همعصرن کان گوءِ ڪڻي ويو آهي.

هن مجموعي ۾ سنڌس 24 نظم، 15 گيت، 20 غزل، 16 وايون، 43 دوها ۽ ڪجهہ نيون مغربي صنفون آهن، جن ۾ ترائيل، سانيٽ، ۽ هائيڪا بہ شامل آهن. هڪ ٻي صنف جنهن کي اڳي ڪنڊلي چيو ويندو هو ۽ پڄن جو هڪ رسيلو فارم هئي تنهن کي پڻ ميرمحمد 'ڇهہ تارو' جي نالي سان لکيو آهي. فني لحاظ کان 'ڇهہ تارو' ڇند تي لکيو ويندو هو، جنهن کي ميرمحمد عروضي بحر ۽ ڇند ٻنهي طريقن سان نڊي فارم ۾ اڪثر ڪري 14 ماترائن ۾ لکيو آهي. هن صنف تي نئين ٽهيءَ مان تاج جويي، اياز گل، مختيارملڪ، ج ـ ع منگهاڻي ۽ ميرمحمد خاصو لکيو آهي. هر نئين صنف کي لکڻ تہ ڪو ڏکيو ڪم ناهي، البت ان جو نباهُ ئي اها ڪسوٽي آهي، جنهن کي پڙهي فيصلو ڪري سگهجي ٿو تہ ڪنهن شاعر، ڪنهن صنف جي فني سِٽاءَ کي پورو ڪرڻ سان گڏوگڏ، اُن ۾ اعليٰ شاعراڻي مقصد کي، ڪيتري موهيندڙ حد تائين، پريو آهي. ميرمحمد ان سلسلي ۾، هن ڇهہ تاري تي پرکي

سگهجي ٿو:

ان ڪٽا، آسون اڏما،
جيوت لاءِ، ٽوٽيون ٽنيا،
ٽوٽيون ٽنيا، لُڏي پون،
سارا جذبا ٻڏي پون،
چِٻٽا آهن رُڪ ـ چَٽا،
موتي، موتيٰ ان ڪٽا.

هن ’ چهه تاري‘ ۾ ان ڪٽن کي آسون، موتي ۽ اڏما ڪوٺڻ ۽ جيوت لاءِ انهن کي ٽوٽيون ۽ ٽنيا ڪوٺڻ، وري مهانگائي جي پس منظر ۾ ان ڪٽن کي رڪ چٽا ڪوٺڻ خوبصورت شاعري ئي ٿي سگهي ٿي.

ميرمحمد نئين ٿهيءَ جو، سنڌي ترقي پسند شاعر آهي. سنڌ ۾ اهڙي قسم جي شاعر لاءِ ضروري آهي ته هو سنڌي شاعريءَ جي سنن، فنائتن، سريلن ۽ ترقي پسند روين کي پنهنجو ڪري ۽ حدي خارج، غير حقيقت پسند، فن کان وانجهين ۽ رجعتي روايتن کان بغاوت ڪري- اهڙي طرح نه رڳو هو سنڌي شاعريءَ جي پراڻين ۽ نين روايتن مان بهتريءَ جي چونڊ ڪري، پر عالمي شاعريءَ جي ڪئنواس تان پڻ اهڙا رنگ کڻي سنڌي ٻوليءَ جي رنگ ۾ ٻوڙي پيش ڪري. اسان وٽ کي ماڻهو زندگي توڙي شاعريءَ جو مثاچرو اپياس ڪندي قديم شاعريءَ کان نفرت ۽ جديد شاعريءَ سان الفت پيدا ڪرڻ جي غير سائنسي ڪاوش ڪندا آهن. انهن ماڻهن لاءِ هر پراڻي شيءِ غلط ۽ هر نئين شيءِ بهتر ليکي ويندي آهي، پر انساني تجربن اها ڳالهه چٽي ڪري ثابت ڪئي آهي ته نه سڀئي پراڻيون روايتون غلط آهن ۽ نه سڀئي نيون روايتون قبول ڪرڻ جهڙيون آهن.

مثال طور ڀٽائي سنڌ جي ڪلاسيڪل دور جو شاعر آهي جيڪو 17 صدي عيسوي ۾ موجود رهيو، پر ڀٽائي جي مطالعي ڪانسواءِ ۽ ڀٽائي جيڪو سنڌي شاعريءَ کي ڏنو آهي ان کي نظرانداز ڪري ڪوبه اڄ جو سنڌي شاعر پنهنجي شاعري ۾ رس ڀري نٿو

سگهي. هوڏانهن جديد شاعرن مان ڪيترن دوستن جي شاعري اهڙي آهي جنهن ۾ رڳو اکر لکيل آهن. شاعري اکرن جي به ٿيندي آهي، اکرن جي آوازن ۾ به شاعري هوندي آهي ۽ خيال جي شاعري به خاص ڪري اڄ جي دور جي مقبول ادبي روايت بڻجي رهي آهي- پر انهن دوستن جي لکڻين ۾ ڪنهن به قسم جي شاعري ڪانه هوندي آهي، ان ڪري جديد دور جي سٺي شاعر لاءِ ضروري آهي ته هو پنهنجي شاعريءَ جي ڪئنواس تي ماضي حال ۽ آئيندي جي خوبصورت رنگن مان چونڊ ڪري ۽ پنهنجي ڪئنواس تي اهي رنگ پريندي تخليق وارو برش استعمال ڪري. ميرمحمد ڪي هن ڪسوٽيءَ تي به پرکڻو پوندو. پر ان کان هڪ ٻي ڳالهه به ذهن ۾ رکڻي پوندي ته مٿي ذڪر ڪيل ادبي اصول جي پوئواري ڪرڻ جي باوجود ڪن شاعرن جي شاعري متاثر نه ڪندي آهي. ان جو سبب وري هڪ ٻيو آهي. شاعر جو من هڪ آئيني مثل هوندو آهي جنهن تي جڏهن ظاهري حالتن ۽ ٻاهرين ڏيکن جو اولڙو پوندو آهي ته پوءِ ان اولڙي جي موٽ ملندي آهي. شاعر جي من واري آئيني تان ظاهري حالتن جي اولڙي واري موٽ ڪي هن جي شاعري چئبو آهي. ٻين لفظن ۾ ائين چئجي ته ظاهري حالتن جو عڪس شاعر جي داخليت تي پوندو ته شعر جي روپ ۾ موٽ ڪائيندو. سڄو دارومدار ان موٽ تي آهي ته اها ڪيترو متاثر ڪندڙ يا ڦڪي، ٻُسي، ڇِسي آهي. ائين به ٿيندو ته هڪ ئي قسم جو پلاٽ مختلف فنڪارن کي متاثر ڪري، پر انهن جي ڪيل تخليق يا انهن جو داخلي ردعمل ساڳيو نه هوندو آهي ۽ انوکو پڻ. ساڳيو ان ڪري ته ڪنهن ظلم کي ڏسي به فنڪار موٽ ۾ ظلم جي خلاف. ساڳي ادبي تخليق کي جنم ڏين ٿا، اهڙيءَ طرح ٻئي تخليقون ظلم خلاف مجسم ٿي ساڳيون ته آهن پر مختلف ان ڪري هونديون آهن جو پڙهندڙن تي پنهنجو ڌار ڌار اثر ڇڏينديون آهن. ٻنهي تخليقن ۾ مواد يا مقصد جي لحاظ کان هڪ جهڙائي هئڻ جي باوجود نواڻ جو دارومدار ان تي آهي ته شاعر جي داخلي جذباتي ڪيفيت ڪيتري حد تائين بالغ، وسيع، پختي، لچڪدار يا هلڪڙي آهي. ڌرتي تي حقيقي ڪردار زندگي جي

ڪيل ۾ جيڪو پارٽ ادا ٿو ڪري ان جو تاثر شاعر جي داخلي جذباتي ڪيفيت واريءَ بنيءَ ۾ پچي جنهن صورت ۾ نڪرندو آهي اها شاعري آهي. ان شاعري ۾ گرمي جو دارومدار ان بنيءَ جي ٽيمپريچر تي آهي. اها بني در حقيقت فنڪار جي ذهني دنيا آهي جنهن جي جوڙجڪ فنڪار جي جملي مطالعي، مشاهدي ۽ عملي جدوجهد مان ٺئي ٿي، جيڪا هو هن دنيا ۾ سونهن کي بچائڻ لاءِ، حق جي حمايت ۾ ۽ ڪوڙ خلاف جاري رکي ٿو: جمال ابڙي جي چواڻي تہ: ”فنڪار تڏهن ئي بهتر ۽ ترقي پسند لکڻيون لکي سگهي ٿو جڏهن عوام جي ارتقائي جدوجهد ۾ قدم قدم سان ملائي هلندو هجي“. فنڪار ذهني جذباتي يا عملي طور عوامي هلچل کان ڪٽجي صرف اکر ئي لکي سگهي ٿو جنهن جو فن سان تمام گهٽ تعلق هوندو آهي. سو ميرمحمد جي شاعري خود هڪ ٺوس شاهدي آهي تہ هن جو ذهن عوامي امنگن جي تاريخي ۽ ارتقائي هلچل کي ڪيتري حد تائين قبول ڪري ٿو، هن جي واقعن ۽ حالتن ڏانهن جذباتي موٽ ڪيتري سنجيده، جذباتي ياگهري آهي ۽ هن جي فن ۾ ڪو مقصد بہ آهي يا رڳو اکر ۽ جملا آهن.

مٿيان ماپا ۽ اصول پڙهندڙن جي آڏو آهن. منهنجي خواهش آهي تہ اسان جو سنڌي پڙهندڙ تخليقي طريقي سان شاعرن کي پڙهي. ڇاڪاڻ تہ تنقيد خود تخليق کان گهٽ فن ڪونهي. هر پڙهندڙ وانگي ميرمحمد جو شعر پڙهي مان بہ ڪجھ نتيجن تي پهتو آهيان جيڪا منهنجي ذاتي راءِ هوندي. البت مهاڳ ۾ مان اهائي ڪوشش ڪندس تہ هڪ تہ پڙهندڙن آڏو ڪجھ ڪسوٽيون رکان جن تي هو ميرمحمد کي پرکين ۽ ٻيو ميرمحمد جي شاعريءَ ۾ جن نقطن يا خصوصيتن کي اُجاگر ڪرڻ گهري اُن جو حوالن سان ذڪر ڪيان.

منهنجي خيال ۾ ميرمحمد انهن ٿورن شاعرن مان هڪ آهي جن جهڙي عَروضي شاعري پختگي سان ڪئي آهي، اهڙي ئي آزاد شاعري ڪئي اٿس. سنڌي شاعرن جي اڪثريت هوندئن تہ آزاد شاعري مختلف عروضي بحرن ۾ ڪئي آهي. انهن ۾ شيخ اياز، تنوير عباسي،

تاج بلوچ ۽ شمشيرالحيدري پڻ شامل آهن. امداد حسيني جا پڻ ڪجهه نظم بحرن تي لکيل آهن. پر پوءِ به آزاد نظم کي چند وديا يا چوٽي بحر ۾ خوبصورتيءَ سان لکندڙن ۾ امداد حسيني جو نالو اول ايندو. عروضي اثر کان آجو ڪري نظم لکندڙن ۾ خاص ڪري ليکڪائن مان سلطانه وقاصي ۽ ميران خوبصورت تجربا ڪيا آهي. ميرمحمد جا نظم پڙهي مون کي نقاش ياد ايندو آهي جنهن جي آزاد نظمن تي سنڌي ادبي سنگت ڪراچي ۾ بحث ڪندا هئاسون. هي بئي يار عُروضي توڙي آزاد شاعري ڪندي ذري گهٽ هڪ جهڙو توازن برقرار رکي سگهندا آهن. آزاد نظم جيئن ته شاعريءَ جي بين صنفن جي ڀيٽ ۾ تخليقڪار کي سوچ جي اڏام لاءِ اڻ کٽ ميدان مهيا ڪري ڏئي ٿو، ان ڪري آزاد شاعري سوچ فهم ۽ مقصد جي لحاظ کان شاعريءَ جو سڀ کان ڪامياب قالب آهي بشرطيڪ ان لاءِ بيون ضروري گهرجون پوريون ڪيون وڃن. جن ۾ ردم، وزن، خيال جي رواني، لفظن جي اندر واري موسيقي ۽ اظهار جون بيون انيڪ ڊارائون شامل آهن. ميرمحمد پڻ نظم ۾ عروضي بحر استعمال ڪيو آهي. هن مجموعي ۾ هن جا 24 نظم شامل آهن جن کي پڙهي محسوس ٿئي ٿو ته هن يار آزاد نظم يا پابند نظم (جنهن کي منهنجي خيال ۾ صرف نظم ڪوٺڻ بهتر ٿيندو) کي عُروضي شاعريءَ جي مقابلي ۾ جيترو وقت ڏنو آهي ۽ ان ۾ جيڪا مشق ڪئي اٿس، اوتري ئي ڪاميابي حاصل ڪئي اٿس. ميرمحمد جو نظم ' اَن جو داڻو' خيال ۽ فن جو هڪ خوبصورت سنگم آهي ۽ انسان ذات وچان هاريءَ جهڙي پيڙهيل طبقي جي شاندار تصوير آهي. ميرمحمد چند تي ورلي ڪو نظم لکيو آهي. عروضي بحر تي لکيل هن جي ٻن ڪامياب نظمن جا ٽڪرا مثال طور هيٺ ڏجن ٿا:

مُرڪ کي موڙيو مروڙيو،
ٽهڪ ٽانڊن ۾ وجهو،
مهڪندڙ منهن تي،
ڀلي دانگي مليو،

هر ٻهڪ ڪي،
ٻاڻ سان چيريو ڪپيو.......

يا وري:

هي جي رت جا ڳوڙها وينو ڳاڙيان مان،
راتيون جاڳي،
سوچ ڏياٽيون ٻاريان،
تن جي عيوض:
معصومن کي مُرڪ ملي جي،
مظلومن جو داد ٿئي جي،
وڏوائن جو سڏ ورايو،
منهنجو مُلهه چُڪايو.

نظم ۾ ڪن جاين تي محسوس ٿئي ٿو تہ ميرمحمد تي اياز جي ردم جو پڻ اثر نمايان آهي مثال هڪ هنڌ لکيو اٿس:

ڦول بہ ساڳيا، ماڪ بہ ساڳي،
ماٺهوءَ جي پر هاڪ نہ ساڳي.

سندس نظم 'مان تو ساڻ هوندس' جديد شاعري جو سر ڪيڏارو آهي جنهن کي پڙهڻ کان پوءِ ان ۾ سمايل پيڙا جو احساس ٿئي ٿو. اهو نظم پڙهي نئين ايراني شاعري جي مهڪ اچي ٿي جيڪا درحقيقت لال لهوءَ جي سرهاڻ آهي.

ميرمحمد جڏهن پهريون دفعو مون کي سندس شاعري جي ڪتاب تي مهاڳ لکڻ لاءِ چيو هو تہ مونکي ذهن ۾ چار عڪس آيا هئا. "ڀٽائي، سنڌي سنگت، ڀهراڙيون ۽ حسن جو عشق" ڪيس ڀٽائي جا تمام گهڻا بيت ياد آهن، منجهن موجود سونهن، سوز، ڇنن ۽ ٻولي جي فني جڙاءُ سميت، نيٺ سنڌي راڳڻيون هن کي گهڻو ڪري سڀ سمجهه ۾ ايندڙيون آهن. ميرمحمد ۽ مان زندگي جو هڪ خاصو حصو صوفي فقيرن سان گڏ گذاريو آهي جن جو مذهب راڳ، سماع ۽ سُر سنگيت هوندو هو. اتي نہ رڳو ڀٽائي جو ڪلام عام ڳايو ويندو هو پر ڀٽائي کان اڳاٽن سنڌي ڪلاسيڪي شاعرن ۽ پنجاب ۽ هند جي عظيم

فقيرن جا ٻول بہ ٻڌندا هئاسون، هن وقت بہ ميرمحمد کيترين ئي راڳڻيون جهڙوڪ کوهياري، سهڻي، يمن ڪلياڻ، پرڀات، ڪنيات، وغيره چڱي طرح سڃاڻي سگهندو آهي. البت ڳائي نہ سگهندو آهي، ڇاڪاڻ تہ هن کي شاعري وانگي آواز جي ڏات مليل ڪانهي. پيشي جي لحاظ کان زرعي کاتي سان تعلق رکڻ ڪري هن وٽ جيڪو ٻهراڙيءَ جي زندگيءَ جو مشاهدو هيو سو ٻيڻو ٽيڻو ٿي ويو آهي. حسن تہ هن شاعريءَ جو پهريون ۽ آخري مصرع آهي. ميرمحمد جا گيت خاص ڪري ٻهراڙين جا ست سُرا ٻول آهن 'ٻين وڃي ٿي ٻن ۾...' ۽ 'سونا سونا سنگ ٻنين ۾' شاهڪار گيت آهن.

خيال ڪنول بہ ڪڙي پوي ٿو،
گل گل ٻڄي ٽڙي پوي ٿو،
ڏات سندو هر ڏنگ الا!
جيون سارو رنگ الا!

ميرمحمد جي گيت ۾ ٻڻ موضوعن جا ڪي ئي گيت چيل آهن، مثال:

پيٽ بکئي سان پنسن خاطر نار ڏسين ڪا نچندي،
ڪورا ساندي خوب ٽپا ڏئي پيار جي عيوض پچندي.
نچڻي جي نس نس، منهنجا ڏيندءِ ڏس.
سيئي گوندر گس، منهنجا ڏيندءِ ڏس.

غزل ۾ ميرمحمد جا تجربا شاعراڻي پختگيءَ جو سونهن ڀريو مثال آهن. سندس غزل ۾نيٽ سنڌي تشبيهون، سونهن ڀريا عڪس، سماجي پيڙا جا اشارا، انقلابي رومانيت ۽ فطرت جو حُسن اوتيل آهي.

بانگ مهل ٿي پينهين جند،
وينگس ويني ڏک ڏري.
پيٽ پنيءَ سان ماني ناهي،
بيو ڪجهہ ناهي سور ئي ڪاءِ.
پيجري ۾ آ چوڳو چڱڙو،
پوءِ بہ پيجرو، پيجرو آ.
متان هنج ڪينجهر مٿائي ڇڏين،

هتي تو پڄاڻا رڳو ڪنگ ٿي.
آڏي ويلي پونڪ ڪتن جي،
ڳوٺ سڄي ۾ سونڇو پئي ٿو.
سوچون وڪريل ٿوهر ٻر ۾،
گهُٽيل دانهون پٿر پٿر ۾.

رومان، سڪ ۽ سور جي سوز جا ڪجهه مثال:

رات ڪُٺي وئي، ڪين ڪُٺو پنڌ،
ڪيڏو تنهنجو شهر پري.
منهنجي من جي اُڌمي وانگر،
چولي ۽ هرهر چاڳ ڏنو.
ڪکرن ۾ چنڊ ڪنهن جي ڪارڻ،
سهٽي ۽ وانگي ٻُڏي تري.
نه ڪا اک ئي ڦڙڪي، نه هڏڪي ٿئي،
وساري ڇڏيو آهه ڇا تو پرين!
قلف ڪڙي ۾ اوبتو آهي،
شايد اڄ هو آيا هئا.

ميرمحمد جي وائي، غزل، گيت ۽ نظم خاصيتن جو نچوڙ آهن. واين ۾ عڪس، عڪسن جا ترورا ۽ سونهن جا سَوَ رنگ، تن سيني شين جو اندازو صرف پڙهڻ سان تعلق رکي ٿو.

سڄ ٻه ٽپڪي انب جيئن آهي، ڇجي ڪري پيو پٽ،
رند رسي ويو آهه پرينءَ جيئن.
ڪينر چوري آخر ٽڪيا، هڏ ڏاهيٽا هيٺا،
واءَ ۾ سڏڪي ويٺا.
رات سڄيءَ جي رُئندن ڪي، پرهه ڦٽي پرپائيندي آ،
سانت به ڪڏهين ڳائيندي آ.
توکي ماري موت، انهيءَ کان موت اڳيئي مار،
چوته سپاٽي تون به نه هوندين.

رات انڌاري، ڪينجهر ڪپ تي، ڪڙڪيتا ڇڻ ڪي ڏيا،
منهنجا گهايل گهايل اُڌما.
مري وڃڻ کان اڳ ۾ تنهنجي ڇانوَ ۾ ميڙيان بير،
موت تہ ڪوئي مهڻو ناهي.
ٻمن جي ٻوڇاڙ منجهان پي، ڇُپي ڇوي ٿي ڪير،
موت تہ ڪوئي مهڻو ناهي.

فنڪار جي جانبدار يا غير جانبدار ٿيڻ بابت بار بار بحث ٿيندا رهندا آهن. ميرمحمد پنهنجي هڪ شعر ۾ ان سوال جو جواب هينئين ريت ڏنو آهي.

خوشبوءِ، بدبوءِ وير ورايون،
روز ازل کان وڙهنديون آيون،
ويڙهہ انهيءَ ۾ ”تون“ ۽ ”مان“،
شامل آهيون هڪ ڌر سان،
هاڻ ٻُڌائج تون ئي سائين!
ڪنهن جو پاسو تيڻ ٿو چاهين،
سچ ۽ ڪوڙ جي جهيڙي اندر،
ڪنهن سان ساٿ ڏيڻ ٿو چاهين،
جڳ ۾ ڪيئن جيڻ ٿو چاهين.

ميرمحمد جي ذهن ۾ ڪلاسيڪي دوهيڙي سان گڏو گڏ اڄ جي دور جون پيڙائون برابر موجود آهن:

ڪُڏٽي ۾ بندوق تي ليٽي، سپاهيءَ آ سوچيو،
منهنجي ماءُ آ ڳوٺ انهيءَ ۾، جنهن ۾ بم ڪريو،
ڪن ۾ شعلا ڪنوٺيون ٻٽجي، ساڙي ڳوٺ ويا،
پرهہ ڦٽيءَ جو رڪ انهيءَ تي، چمڪن ماک ڦڙا،
مينهن ڪٽي يا ماک ڦڙي يا ڳل تان وهندڙ ڪو ڳوڙهو،
پاڻي آهي پٽ تي ڪرندي پنتي ڪجهہ بہ ڇڏي نہ ويو،
منهنجا گيت برابر توکي ڊوُ نہ ڏيندا يار!
تنهنجي ڊوَ جو راز جنهن ۾ سائين ڏينديءَ سار.

۽ هاڻي ميرمحمد جي شعر ۾ تشبيهن جا ڪجھ اولڙا ڏسو:

بوند أني آ، يا ٿي آهي،
ڏرتيءَ منهن تي ماتا داڻ.
اُڀ شفق ۾ مياڻي وانگر،
ريتي ريتي رتو چاڻ.
ڪيئي جڻ تہ ڪتاب کُليل،
ابهم، ابهم پار سُتل.
موت وهيءَ جو جڻ تہ پرين!
گيت اڌورو رهجي ويو.
رات ڪراڙي جُهور مرڻ تي،
چنڊ ڪڙيو آ، ڪڙڪي ڪول.
لُڙڪ اکين ۾ ائين ٿي ٻڌيو،
ٻوليءَ ۾ جڻ جڙيل مٽيو،
يا تہ مُنڊيءَ تي اچو ٻُڙو آ،
موتئي تي جڻ ماڪ ڦُڙو آ.
گهگھ ۾ ڪڻ ڪبيتو چمڪي،
جڻ ڪو شاعر شعر چوي ٿو.

هن ڪڻ ڪبيتي جهڙي شاعر جو ذهني پورهيو پڙهندڙن جي آڏو آهي. منهنجي خواهش آهي تہ سندس پورهيو سنڌي ٻولي، شاعري ۽ ادب جي دنيا ۾ امرُ ٿي وڃي.

انور پيرزادو

16 نومبر 1981ع
لاڙڪاڻو

نظم

گھر تہ منھنجو ساڳيو آھي،
جنھن جون ڀتيون،
ڇپرا ڇتيون،
دريون، درُ بہ ساڳيو آھي.
آڳرُ ساڳيو،
اندر ۽
ٻاھر ساڳيو.
ساڳيو آھي وڻ پپر جو،
جنھن تي جھرڪين ٻوليون ساڳيون،
ھوا ڏئي ٿي لوليون ساڳيون،
تو ۽ سون ھت رانديون رھيون،
گڏين جون ۽
مٺيءَ مان کي گھگھڙا ناھي،
تن ۾ سارو خيال سمائي،
ھيءَ ۽ ھوءَ دنيا جڻ تہ ھتي ئي گڏ ڪري،
ڏينھن سمورو،
ورونھن وندر ۾،
ڪيئن نہ گذري ويندو ھو.
پرڻن تي پوپازيءَ جو،

لهندڙ سج جا،
لاکَ ـ رَتا ۽ لال هي ڪرڙا،
جوڀن وارو رت سمورو،
هاري هاري اڄ بہ وجن ٽا.
پنهنجي ساڳي مُند ورڻ تي،
اُڀَ ـ اُ ڳڻ تي ٽهلي ٿو پيو،
ڪڪر بہ ساڳيو،
منهنجو آهي گهر بہ ساڳيو.

ساڳيو ساوڻ، ساڳيو سيارو،
سرءُ، بهار بہ ساڳيو پيارو.
سج اڀي جيئن اُڀري الهي،
چوڏهينءَ تي تو چنڊ بہ نکري،
ڦولن ۾ سُرهاڻ بہ ساڳي،
ماڪ سندي آلاڻ بہ ساڳي،
پوءِ بہ هڪڙي ڳالھ انوکي،
پڌري پٽ پڌر ٿي پئي آ.
منهنجو جيڪو ساڳيو گهر آ،
تنهن ۾ واقعي ساڳيو درُ آ.
ساڳيو اندر، ساڳيو آڳر،
ساڳيا وڻ ٽڻ، ساڳيا منظر،
ڦول بہ ساڳيا ماڪ بہ ساڳي.
ماڻهوءَ جي پر هاڪ نہ ساڳي!
ناھ نظارن ۾ بہ مزو ڪو،

پنهنجو جڻ تہ ناهي پنهنجو.
پنهنجا آڱر اڱڻ پنهنجا هوندي اڄ ڇو ڪين لڳن ٿا،
جهرڪين ڇهڪا ٿوڪون ڪن ٿا،
ماڪ نہ آهي وڻ روئن ٿا،
ڪکر رڙن ٿا.
سڄ جا ڪرڻا، ڦٽڪي ڦٽڪي ساهہ ڏين ٿا!
گهر جون ڀتيون، در دروازا،
مون کان اڄ ڪو سوال پڇن ٿا،
هي ڇا ٿي ويو؟
ءُ ڇو ٿي ويو؟!
مون کي منهنجا پاڙي وارئو!
گڏجي سڏجي،
گهر هي منهنجو پرچائي ڏيو!
ماڳ وري موٽائي ڏيو!!

ان جو داڻو

ان جو داڻو:
هار ۾ ڪڏهين پوئبو ناهي،
جو تہ اهو ڪو موتي ناهي!
پوءِ بہ ڪيئي هار چڏي،
سورنهن ئي سينگار چڏي،
ان ڪٽي جي ڪڍ او سائين!
پجبو آهي.
اَنَ جو داڻو:
اک مان ڳاڙيل،
ڪوسو، ڪارو ڳوڙهو ناهي!
قرب سندي جو ڪانڊ لڳي تو،
ڳوڙهو ناهي، هانءُ ڳري تو.
پوءِ بہ ڪيئي لڙڪ لتاڙي،
پرهہ - ڦٽيءَ کان پوياڙيءَ تائين،
بکيا، ڏکيا زندهہ لاشا،
پنهنجو من گنوائن ٿا،
۽ پوءِ ان اُپائن ٿا!

ان ڪٽي تان پاپ ٿين ٿا،
ان ڪٽي تان پيار ٿين ٿا،
ان ڪٽي تي دنيا قائم،
اِن سان ئي وهنوار هلن ٿا.
ان ڪٽي سان اڄ جا رشتا ناتا،
نهن ڊهن ٿا!
ڊهن نهن ٿا!
هر هڪ دل تي، ان ڪٽي جو راڄ هلي ٿو،
اِن تي ئي سنسار پلي ٿو.
ان جو داٽو:

جڻ تہ سڄي ماندڻ منديل جي ڪنجي آهي!
پر جو ايءَ ڪنجي ٿو ناهي،
ريٽو رت ٻنين ۾ هاري،
تنهن جي عيوض ان اُپائي،
الف اڪر جيئن ننگو آهي!
اڄ جو ماڻهو، انَ متان تہ عاشق آهي،
پر جو ان کي انُ ٻنائي،
تنهن کي جيئڻ حق نہ آهي،
پوءِ ڀي هو پيو انُ اُپائي!
پوءِ ڀي هو پيو ان اُپائي!!

* * *

هاءِ حياتي!

هاءِ حياتي،
رَتَ - ڳڙيءَ جيئن،
روڳ بڻي!
انجڻين وانگيان وهي وهي،
ڍورن وانگيان ڳهي ڳهي،
پاڻ وڃائي -
ساهُ سُڪائي -
مس وڃي، اَنَ رَتَ - ڳڙيءَ تي،
ڪڙي چڙهي هئي!
پر هي هاڻي، منهنجي پُٽڙي،
پنهنجي هٿ سان، ان جي آهي ڪڙي اُڪيلي!
ٽڪجي ٽڪجي، سهڪي سهڪي
گهر ۾ جيئن ئي پهتو هان،
ايندڙ ويلي جائي ڪجهه پئسا ڪٽن تا،
تن لئِ سوچيان -
پُٽ اچي ۽ پيار منجهان، انگل ڪري ٿو:
”بابا عيد سياڻي آهي،
مونکي ڪپڙا ڏي نهرائي.“
رَتَ - ڳڙيءَ مان رت ٽمي ٿو،
سور وڌي ٿو!
هاءِ حياتي،
رَتَ - ڳڙيءَ جيئن، روڳ بڻي آ !

* * *

اکڙين ـ آکيري ۾ ....

تنهنجي اکڙين ـ آکيري ۾،
پنهنجون گهاريل گهڙيون،
ايئن پسان ٿو ـ
چنڊ جي سيني تي جيئن سائين!
سهڻا سهڻا سانورڙا،
تلڪ لڳن ٿا.
تنهنجي نيڻن ۾ آ جيڪو،
گهنگهور گهٽا جيئن گهرو گهيرو،
تنهن ۾ سائين!
منهنجا پياسا پياسا سپنا،
کنوڻين وانگر چمڪن ٿا.
گهايل گهڙيون، سندر سپنا ـ
نيڻن ـ ڇپر جي ڇانئن هينان،
تڙڦي تڙڦي،
لڙڪن جون ڪيئي لارون ناهي،
تمي پون ٿا.
تنهنجي ڳل تان ليڪو ناهي،
ڪاڏيءَ تي هُو موتي ٻڌجي،
مون کي ڪائي ياد ڏيارن،
آءٌ انهن کي ڪوڙي ڪوڙي ڳيت ٻڌائي،
پيئڻ تي چاهيو ـــ پي نہ سگهيس،
ڇلڪي پيا!

* * *

مُرڪ

مُرڪ کي موڙيو مروڙيو،
ٺهڪ ٽاندبن ۾ وجهو،
مهڪندڙ منهن تي ٻلي دانگي مليو،
هر ٻهڪ کي پاڻ سان چيريو ڪپيو ڏاڍو ڏنگيو،
پل تہ ڪوئي تنگ ٿي روئي ڏئي،
پوءِ بہ تنهنجو وس پڄي،
لڙڪ ٻيي ان ڪان ڪسي،
پل انهيءَ کي ٻاهہ ڏي،
پر ياد رکُ!
جو انهيءَ ئي ٻاهہ جي ٽيندي ڄيي،
تون تہ سڙندين، پر سنڌ سڙندا تہ ايندڙ نسل ٻيي!

* * *

سندر سندر گيت لکي ڏي،

منهنجي هٿ ۾ پين ڏئي،
۽ ميڻ - بتيءَ کي ڦوڪ ڏئي،
پوءِ مون کي چيئي:
”سندر سندر گيت لکي ڏي،
جنهن سان پنهنجو جيءُ رجهايان،
جنهن سان پنهنجو من پرچايان.“
اهڙي ئي کنهن گيت لکڻ لئِہ،
اونداهين سان اٽڪان ٿو-
اي ڪاش! مان اهڙو گيت لکان!

* * *

تڏهن منهنجا ساٿي، مان توساڻ هوندس!

هي وستي، هي واهڻ،
هي سڙڪون، هي رستا ۽ چارا سمورا،
توهان ساڻ هوندا.
مگر چند چانداڻ جڏهين ڪندو،
پيو جيءُ هر ڪو جڏهن ٻهڪندو،
اڳاتو آ ڇاتو،
ڪو جذبو جڏهن ڪتڪتايون ڪندو،
تڏهن منهنجا ساٿي، مان توساڻ هوندس!

جڏهن مينهن وسندا،
جڏهن گاهه ڦٽندا،
جڏهن سبز ساري زمين جي مٿان،
ڪئي گل ٽڙندا،
ڪئي پوئنر مڙندا،
۽ هبڪار ٿيندي،
جڏهن سار ايندئي،
تڏهن منهنجا ساٿي، مان توساڻ هوندس!

وري ديس تي جي ڪڏهن ڏاڙا لڳندا،
تنين تي تون ڀرپور تي وار ٽنندين،
ته پوءِ هيئن ٿيندو:
(1) انهن کي تون ماري، مچائي، پچائي،

وري ديس کي هڪ دفعو ڦوهہ جواني ۽ جوين
ورائي جي ڏيندين،
گلابي گلن جي مان مالها ڪا بنجي،
ڳچيءَ ۾ سنڌ خوب پاڪر وجهي،
فتح جي مبارڪ ڏئي،
ائين جرڪندس جڻ۔
نئين چام جي جم سندو چاڻ هوندس،
تڏهن منهنجا ساٿي، مان توساڻ هوندس!

(2) يلا ڪوئي ترڪش منجهان تير نڪري،
۽ سيني سنڌ ۽ مان وجي پار پيو جي،
۽ هن ديس خاطر ڏنو سر ڪي تو جي،
تہ پوءِ پير تنهنجا ڪائي هير چمندي،
سنڌ ۽ رت ـ ڦڙيءَ جي ڪرڻ تي پرين!
مٽي ملڪ تنهنجي جي، نئون ناچ نچندي،
سچو ڏيهہُ ڏسندو،
تہ قومن جا هيرا،
سِرَن جي سِرُن تي وطن جي اڏاوت،
نئين سِر ڪندا هيئن آهن!
۽ امرتا سنڌ جو، مان خود روح بڻجي،
سنڌ ياد سان گڏ،
امر بڻجي ويندس،
تڏهن منهنجا ساٿي، مان توساڻ هوندس!

* * *

جي سامهون

منهنجي گهر جي سامهون،
سانت ۽ چپ چاپ بيٺل،
هڪ ڪني پاڻيءَ سندو آهي تلاءُ.
جنهن ۾ سينواريل، ڏپارو، سائو پاڻي پيل،
جو بہ گذري ٿو اُتان:
نڪ مٿان ڏئي ٿو رومال.
پر اُتان ايندڙ ۽ ويندڙ،
ان جي ڪپ تان ٿا پٽن،
سرخ ۽ سرها گلاب!

* * *

مُرڪن جا رانديڪا

مُرڪن جي رانديڪن کي،
ڇهرن جي شوڪيسن ۾،
خوب سينگاري رکندي.
ابهم ٻارن کي تہ ڪري ٿو سگهجي خوش.
پر هي ساڳيا رانديڪا (مُرڪون)
ساڳئي ئي شوڪيسن ۾ (ڇهرن تي)
ڪيڏا وڻندڙ چو نہ لڳن، پر،
هر هڪ سوچيل سمجهيل کي:
...... گهنج گهنج منهن تي پائوڊر جيان.
...... نوٽ ڇپن تي سُرخيءَ جيان.
...... ٿوري جهڙ لاءِ ناهُ ـ نڳيءَ جو تہ لڳن ٿا:
ڇو جو هو (سوچيل سمجهيل ماڻهو)
مُرڪن وارا مک جا پردا چيري ڦاڙي ـ
اندر جي انڌياري ۾،
سارو ڪوڙ ڪروڌ پسن ٿا:
پائوڊر پردي پويان گهنج!
سرخيءَ پويان ڇپ سُڪل!
سچ جي ڍڪ ۾ ڪوڙ ڍڪيل!
ٻٽري پٽ هي پاڻ پسن ٿا.
ٻالپڻي جو ذهن رکن جي،
تن جي اڳيان وائڪو ڪن ٿا.

ڪوڙ جي منهن تي مُرڪ سجايل،
دوکي تان هيئن پردو ڪڇندي.
خوب چڙن ٿا،
چوھ چندن ٿا،
گهاٽ گهڙن ٿا!
سچ چوڻ آ جن جو ڪم.
پوءِ ٻي پنهنجو ڪم ئي ڪن ٿا!
ڪين مُڙن ٿا!
ڪوڙ ڪي پوءِ ٻي ننگو ڪن ٿا!!

* * *

شاعر ساريون راتيون جاڳي

شاعر ساريون راتيون جاڳي،
چور بہ جاڳي.
رات لڙيءَ جي سانت ۾ هلندي،
هوريان هوريان،
ماڻهوئڙن جي ننڊ جو پورو پورو فائدو وٺندي.
تن جي ميڙيل سيڙيل پونجي،
ڪنهن جي نڪ جي بولي، پنڙا،
ڪنهن جي سينڌ ڍڪڻ جي پوتي،
جيڪي ان جي هٿ لڳي ٿو،
چالاڪيءَ سان سڀ ڪٺي ٿو.
ننڍڙن ننڍڙن معصومن جا ٿڪ لٿي ٿو،
مُرڪ لٿي ٿو، مهڪ لٿي ٿو،
گهايل گهايل سڏ گهٽي ٿو،
شاعر پنهنجي ڪٽ تي جاڳي،
خيال سندس ٿو ڏور وڃي.
سنهڙيون سنهڙيون،
ٻوساٽيندڙ گهٽيون جهاڳي،
ماڻهن ستل وستين ۾،
ڪاهي پئي ٿو.

ڪنهن جي سهڻن سپنن جي هر عڪس اندر،
ريٽا ريٽا رنگ ڀري ٿو.
ڪنهن جو خالي پيٽ ڏسي،
۽ دانهن ڪري ٿو.
ڪو ته جئي ٿو جواني ماڻي،
ساعت ساعت، ڪو ته مري ٿو.
سارو منظر پَسندي پَسندي،
شاعر جو بس ڏيل ڏري ٿو.
سارو جوش سمائي ان ۾،
سندر سندر گيت لکي ٿو.
شاعر ساريون راتيون جاڳي،
چور به جاڳي،
پوءِ به فرق ٻنهي ۾ آهي!

* * *

روح سارو راڳ جي لئہِ تال ۾!

آءٌ انهيءَ ڳالهہ کي تسليم بيشڪ ٿو ڪيان،
آءٌ جيءَ و تنهنجي مرضيءَ سان سهي،
تون جڏهن چاهين تہ ماري ٿو سگهين،
وٽ نہ ڪائي آءٌ آهيان، ئي سهي،
پر اندر منهنجي ۾ ميوزڪ هال جو،
۽ اندر جي اڱڻ تي،
آس پَرِيُن جو برهہ ناچ جو،
روح سارو راڳ جي لئہِ تال ۾،
جهومندي بي حال هو،
سا مرڻ جي ڳالهہ ناهہ،
سا نہ آهي تنهنجي وس!
ناچ گهر کي تون نہ چاهين،
ناس تي سگهندو ضرور۔
مئي سندي تون موج مستيءَ کي مٽائي ٿو سگهين،
تنهنجي طاقت آهہ ايڏي ئي سهي۔
پر جڏهن موسم اچي ٿي مينهن جي -
هير بنجي هارمونيم،
سُر پکيڙي ٿي چڏي۔
ونءُ جو پن پن۔
برهہ ڪنهن ناچ ۾ نچندو ۽ ڪڏندو ٿو رهي،

ءِ فضا هر پل ـ پيالي جي اندر،
مئي پري پياري چڙي ـ
پوءِ تہ هي ماحول مئخانولڳي ـ
چيز هر کا پُرخمار،
ناچ چوڏس نغمگي،
روح سارو راڳ ٿئي!
ننڊ يي جڻ جاڳ ٿئي!!
تون جلي، کامي، پچي،
ڏند ڪرٽي جي اُتين ـ
ڪابہ ان مان شيءِ نہ اهڙي آهہ جا،
تنهنجي طاقت جي اڳيان،
ڪنڌ نوائي ٿي سگهي!
تنهنجي طاقت ان سڀي منظر اڳيان ـ
هارڪائي ٿي وڃي.
آءٌ تنهنجي بي وسيءَ تي ٿو ڪلان ـ
تنهنجي مڪروهہ منهن تان پردو ٿو ڪڻان!

* * *

ڪَوتا جي ڪاناريءَ ۾!

ڪَوتا جي ڪاناريءَ ۾،
سوچن جو مون سون پگهاري،
ان مان تو لئِہ چلڙو ناهيو!
منهنجو آسون، منهنجا اُدما،
اميدون، امنگ سيئي.
توسان گهاريل سُندر سُندر گهڙين جو جڻ تت سمورو،
چلڙي جي هر چٽ ۾ چنيل!
سوچن جي هن سون منجهان،
اهڙو هڪڙو چلڙو ناهي،
تو ڏانهن موڪلي آيس جڏهين،
دل ۾ ڪتڪتايون اُيريون،
من ۾ ڪيئي اچلون ڪاڏيون،
۽ پوءِ سوچيم:
ان جو ڪوئي جواب اچڻ تايئن،
چا! آءٌ جيئرو هوندس؟
نہ!
تيسين شايد آءٌ نہ هوندس!
پر تون -
پنهنجي ڪومل هٿ جي نازڪ آڱر ۾،
منهنجو ناهيل چلڙو،
جڏهين ڏسندينءَ، سوچيندينءَ -

پيار ڀريون ڪي يادون تنهنجي آڏو ايندون.
ڪيئي چانڊوڪيون راتيون،
جنهن ۾ گڏجي ٿ تو، مون،
پيار ونڊيو هوندو.
اهڙي ڪائي ياد جڏهن،
تنهنجي آڏو،
ڪاري ويس ۾ ڪيڏارو،
ڳائيندي ايندي،
ياد انهيءَ ۾ آءٌ امر ٿي جيئندس!
جيسين منهنجي ناهيل چلڙي تي،
چٽ سلامت هوندا،
تون پئي ڏسندينءَ،
تن ۾ منهنجو روح سمايل هوندو ـ سانئڻ!
جيسين ”چلڙو،“ ”پيار نشاني“، ڇيچ ۾ تنهنجي،
تيسين مونکي، عڪس ۾ اُن جي، پسندي رهندينءَ!

* * *

ڪومل ڪنول جيان مکڙو!

ڪوئي ڪومل ڪنول جيان مکڙو،
نازڪ موتئي جي گل جهڙو،
ڇڻ ڪو آهي ساز انوکو!
جنهن جي پويان،
تهه در تهه،
جذبن جي ڇڪتاڻ متل آ۔
اُڌمن جو مانڌاڻ متل آ۔
آسن جي لُڙڪن جي بہ متس،
اڻ ۔ ڪٿ ڪا آلاڻ لڳل آ،
انهيءَ نازڪ مکڙي جي،
ان ساز انوکي مان پيارا!
ٺهڪن جا آواز ٽڙن ٿا.
وستيءَ وستيءَ گل ڪڙن ٿا،
ساري وايو ۔ منڊل ۾،
سڳنڌيل ڪائي سار سمائي،
پوکن، پکن، پيهن تي،
پره سنديءَ ڪنهن پره جيان،
پک پکيڙي پکڙن ٿا.
اکيون مهٽي، آرس ڀڃندي،
ماٺهو پاڻ بہ راڳ چون ٿا،
ڏاڍا ڏاڍا خوش لڳن ٿا!

پر هو راڳي ۽ ويراڳي،
ٺهڪن جي هر سُر کي ٻُڌندي،
تن ۾ ويڙهيل سيڙهيل سُڏڪا،
صاف سڻي ٿو،
۽ پوءِ پنهنجو چنگ ڪٽي ٿو،
وستيءَ وستيءَ هيئن چئي ٿو:
لوڪو! هي جي ٺهڪ ٻُڌو پيا،
تنهن ۾ آهي دانهن سمايل، سا بہ ٻُڌو،
دانهُن پويان لڙڪ سلهاڙيل سي بہ ڏسو۔
ڪڏهين ڪڏهين دل جا اُدما،
مُرڪ جو ڪوڙو روپ وٺي،
ظاهر ٿين ٿا.
اڄ سمجهي ڇڏيو۔ او لوڪو!
لُڙڪ بہ ڪڏهين ٺهڪ ٿين ٿا!
ڇهڪ بہ ڪڏهين مهڪ ڏين ٿا!!

* * *

روز صبح جو گل ڪِڙن ٿا

روز صبح جو گل ڪِڙن ٿا.
توکي، مون کي،
هِن کي، هُن کي،
بنا فرق جي، خوشبو ڏين ٿا،
سُرَهو ڪن ٿا.
پرت ـ ننگر جي پوڄارين جي گونگي پيڙا،
پاڻ ۾ سانڍي،
سونهن ـ ننگر ۾ نيندا آهن.
ڏيندا آهن ـ
وننداآهن ـ
پر جت پيار سڪيءَ لڪڙيءَ جيان،
روز چڪيا تي رک ٿئي،
ڪوبہ گلن ڏي ڪين ڏسي ٿو،
هرڪو ماڻهو، گهڙيءَ گهڙيءَ ۾،
مري جئي ٿو.
جئي مري ٿو.
نيهَن ـ ننگر جت پاپ ـ ننگر ٿئي،
ڪوبہ گلن ڏي ڏيان نہ ڏئي،
خوشبوءِ جت ڪا شيءِ نہ آهي،
ماڪ مهل پوءِ گلڙا اتهين،

موتين جهڙا ڳوڙها آڻي،
تنهنجي منهنجي راهه تڪين ٿا.
چپ ئي چپ پيغام ڏين ٿا.
جڏهين ڪوبہ نہ سڏ ڏئي ٿو،
ڏک ۾ ڦٿڪي ڦٿڪي تڏهين،
ريٽا ريٽا رنگ وڃائي،
پاڻهين پنهنجو پاڻ ڪومائي،
ڇڻي پون ٿا.
اهڙي پاپ - ننگر ۾ گلڙا،
زنده ماڻهن جي لئہ ناهن،
پر سي آهن،
قبرن تي ئي ڏرڻ جي خاطر!

* * *

ڏاتِ ڏِئي جي وٽ آهي

ڏاتِ ڏِئي جي وٽ آهي.
رات سندي،
اونداهي اننت ساگر سان،
لڙندي لڙندي رهندي آهي.
توکي، مون کي -
هِن کي، هُن کي -
ڏڳ لڳائڻ خاطر،
ڀڙ ڀڙ ڀڙڪائڻ خاطر،
سڙندي ٻرندِي رهندي آهي!
ڏاتِ، ڏِئي جي وٽ آهي!

* * *

اي سوچ سڙي!

اي سوچ سڙي - اي سوچ سڙي!
ڪاڻ ڪپي، ها ڪاڻ ڪپي،
تنهنجي سرجڻهار گهڙي -
هي زهر نہ پيتو ٿيندو مون ڪان!
مون پنهنجي يادن جا ڪاڳر،
ڇڏوائي تي دير ڪري،
ساڙي تن ڪي رک ڪيو آ،
تون پوءِ بہ منهنجو دڳ جهلي،
رستا روڪي، بيٺي آن.
سيئي تاڙيون تاڪ پچي،
تون مون وٽ ايندي رهندي آن!
اي سوچ سڙي!
اي سوچ سڙي!

* * *

منهنجو مُلهه چڪايُوَ!

مون کي ساڙي،
منهنجي رک مان،
ٻُک پري،
سهڻا سهڻا گهرڙا ناهي ـ
تن ۾، امن ۽ آسائش سان،
بنا ڪهين ڀي اُلڪي جي،
ماڻهن کي جي هوند رهايُوَـ
منهنجو مُلهه چڪايُوَ!
هي رت جا ڳوڙها وينو ڳاڙيان مان،
راتيون جاڳي، سوچ ـ ڏياتيون ٻاريان ٿو۔
تن جي عيوض،
معصومن کي مُرڪ ملي جي،
مظلومن جو داد ٿئي جي،
وِڌ وائن جا سڌ ورايُوَـ
منهنجو مُلهه چڪايُوَ!
منهنجي سِرَ تي چٽنگ رکي،
ڦوڪي ڦوڪي چٽنگ منجهان کي ڀنيٽ ٻاري،
ان جي روشن اُجيالي سان،
هر واٽ وندر جي ڀٽڪيل ڀٽڪيل راهيءَ کي،
جي ڪنهن دڳ لڳايُوَ۔
منهنجو مُلهه چڪايُوَ!

* * *

ٽر ٽي بادل

ٽر ٽي بادل، ٽاڏل ٽئي ڪا،
وَسُ وَسُ ڪر ڪا وَسَ ـ الا!
وَسُ وَسُ بادل وَسُ ـ الا!

مينهن ڪٽين لئِہ ڏرتي آتي، سڀ ڪو ساھُ سڙڻ تي آھ ـ
ٽاڙي وانگي تانگھ سين جي، ڪنهن ڪي ٻي ڪا واھر ناھ ـ
تنهنجي آمد جي لئِہ آتا، گھٽي گھٽي ۾ گسَ ـ الا،
وَسُ وَسُ ڪر ڪا وَسَ ـ الا!
وَسُ وَسُ بادل ٻَسُ ـ الا!

وڻ ٽڻ واڪا، ٽر بر واڪا، وستيون واڪا ٻڻجي ويون،
چوڏاري مانڏاڻ مچي ويو، دانهون، ڪوڪون ۽ ڪيهون،
سُڏڪن، تڙڦن، ڦٽڪن ڦٽڪن، تل، ترايون، ٿسَ ـ الا!
وَسُ وَسُ ڪر ڪا وَسَ ـ الا!
وَسُ وَسُ بادل وَسُ ـ الا!

پکي پرندا، ماڻهو جيٽهو، مال متاھ بہ موڳو ٽي پيو،
موت مثل ٿو سيڪو پانئين، ايندڙ هرهڪ لمحو لمحو،
ويرانين ۾ وڙڪي ڪن سڀ، وڏا جيئڻ جا وَسَ ـ الا!
وَسُ وَسُ ڪر ڪا وَسَ ـ الا!
وَسُ وَسُ بادل وَسُ ـ الا!

مينهن نہ وسيو، مينهن بٽي اچ، ڪڪرن رت تي ٿي هسوارُ۔
هرٽيءَ وانگر، رج ۾ ڦٽڪي، تڙڦي تو لئہ منهنجو پيارُ۔
سال ٿيا جو تو ريءَ سائين! ناهہ جيئڻ ۾ چَسُ ـ الا!
وَسُ وَسُ ڪر ڪا وَسَ ـ الا!

وَسُ وَسُ بادل وَسُ ـ الا!

* * *

من مندر جون پتيون پورا

من مندر جون پتيون پورا،
پلڪ اکين جا ڳوڙا ڳوڙا،
سارا لڳ چڪن،
سوڻون سور ڏين،
سارو جيون، ساوڻ ۾ جڻ، ڪاري واري ڏينهن تتو،
پيڙا جو پر پئي نہ پتو!
منهنجو من منديريءَ وانگي،
جبل جلي پيو ڪنهن جي سانگي،
لڪن لوساٽيو،
ٻڻن ٻوساٽيو،
پوءِ بہ تولئہ، سيج بڻايم، پيلا گل جهلي،
ڍوليا اڄ پي سچ ڍلي!
ساريون راتيون، ڪاريون ڪاريون،
ٽانڊاٽي جيئن پاڻ کي باريون،
ڏيئڙا اجهاڻا،
پوءِ بہ نہ جاڳا،
نيڻ نماڻا اوسيڙو چو ڪين ڇڏن ٿا لاهي،
ڪير بہ ڪنهن جو ناهي!

* * *

رات جي سانت ۾

رات جي سانت ۾،
چير چمڪو ڪيو،
پير وڌندو رهيو.
دل ۾ دهڪو پيو،
جيءَ جهُرندو ويو،
ڪير آ پنڌ پيو!
گهگهه گهيري اندر،
ڏُک ڏيري اندر،
جنهن جي پيري اندر،
سونهن سوداءُ آ،
سچ جو ساءُ آ.
چير چمڪو ڪيو،
پير وڌندو رهيو.
چنڊ ڏسندو رهيو،
خوب پئندو رهيو،
ناچ نچندو رهيو!
هُوءَ آئي هلي،
مون انهيءَ ڏي ڏسي،
گهُور منهن ۾ ڪئي،
هُوءَ ساڳي هئي،
تهڪ ٽڙندا رهيا،
چهڪ وجهندا رهيا،

مون سجاڳي ورتي،
پيار جي مورتي.
ڏينهن ڏاڍا وڃهي،
مس موتي ٺئي،
پڪ سجاڳي وتر.
ڏات آ، ڏات آ!
ڏس اڇا ڏيهه ۾،
رات آ، رات، آ !
مون قلم آ کنيو،
جو بہ آيو لکيو،
ڪِلڪَ ڪاڳر مٿان،
سُونهن ۽ سچ سندا،
چٽ چٽيندي وٺي،
سٽ سٽيندي وئي،
بيت مان، باک جي،
لاک پکڙي وئي.
رات ويندي رهي،
ڏينهن ٿيندو رهيو،
ڏات ايندي رهي،
شعر جُڙندو رهيو!

* * *

تڙ تان تنهنجي لاءِ تڪي ٿي.....

تڙ تان تنهنجي لاءِ تڪي ٿي.....
طوفانن جو گهيرو آهي،
فطرت ڪاڙو ڦيرو آهي.
لاٽونءَ وانگر ناؤ ڦري،
ڪرڙاٽ ٻجهن پيا پري پري،
ونجهه سين وهه سان موڪج پاڻ،
نه ته هيءَ ٻيڙي الٽي جاڻ.
ناڪئا سارو پور ٿي ٻڌندو،
ننڍڙو ٻچڙو ٻڌندو تنهنجو.
دانهون ٿينديون ريهون ٿينديون،
هر ڪنهن ٻڌنڌڙ ڪيهون ٿينديون.
ميچ وري ڪي مڙندا يار،
ٿيندا پنهنجا ٻاگهڙا يار.
اج تون منجهيو آهين جر!
طوفان اڳي تو ناهه ڏٺو!
سامهون تر سي بيسي آ.
هوءَ جا تو لئه آئي ا.
جنهن لئه تنهنجي دل سڪي ٿي.

گلڙا گلڙا ٻول گلابي

گلڙا گلڙا ٻول گلابي،
سھڻا سھڻا نيڻ شرابي.
ٺھڪا ٽيڙن جيئن ٽڙن ٿا،
ڪي ڪي ماڻھو ايئن جيئن ٿي!
”چِي چِي“، ”چي چي“ ڪلڻ ڏماڪا،
اکيون ڦرڙيون، پنبڻيون ٽاڪا،
بلڪل وحشين جيئن ڪي ماڻھو،
سُندرتا ڪي ڪين سھن ٿا.
منڙن منڙن ماڻھن جو
ڄڙن وانگي رتُ پيئن ٿا.
ڪي ڪي ماڻھو عنبر اوتن،
ٻيڙا ماڻھو بدبوءِ آھن.
خوشبوءِ، بدبوءِ وير ورايون،
روز ازل کان وڙھنديون آيون.
ويڙھ انھيءَ ۾، ”تون“ ۽ ”مان“،
شامل آھيون ھڪ ڏِر سان.
ھاڻ ٻُڌائج تون ئي سائين!
ڪنھن جو پاسو ٿيڻ ٿو چاھين،
سچ ۽ ڪوڙ جي جھيڙي اندر،
ڪنھن جو ساٿ ڏيڻ ٿو چاھين!

تون بہ نہ هوندين، مان بہ نہ هوندس،
پنتي واس وجي بس رهندو،
ڪهڙو واس ڏيڻ تو چاهين؟،
جڳ ۾ ڪيئن جيئڻ تو چاهين؟!

* * *

غزل

سوچون وڪريل ٿوهر ٻر ۾،
گهٽيل دانهون، پٿر پٿر ۾.

اُڀ ۾ بادل، مور رڙي چڻ،
ڍيل ڍڪي ٿي ڏهر ڏهر ۾

دک جي ڏرتيءَ تي هي شاعر،
ڪنوٽين جا چمڪاٽ ڪکر ۾

ڪنهن جا گهٽيل سڏڪا هي جي،
سينڌين جا آواز سحر ۾.

لولي ڏيئي، لوڏيندي آ،
چنڊ جي ڏولي، لهر، بحر ۾.

جوت جلايو، مورت چمڪي،
سانجهيءَ ٽاٽي، من مندر ۾.

پجرو ٽٽندو، پوءِ به نه اُڏندو،
ڪانهي طاقت، جنهن جي پر ۾.

ڪي ڪي ماڻهو امرت اوت،
ڪي ڪي مليل ڇڻ تہ زهر ۾.

ڪيڏو مورک، سوچي محبت،
جنهن لئہ نفرت، پنهنجي گهر ۾.

هٿ ۾ گلڙا، لڙڪ اکين ۾،
گيت چپن تي، آگ اندر ۾.

مينهن سندي مڌ، پئندو پئندو،
ٽڙندو ساوڻ آيو ٽر ۾.

ڪالهہ شڪاريءَ ڄُوءِ لتاڙي،
تتر نہ ٻولي، اڄ ڪو تر ۾.

تون ڇو ڳولين، پيو تو ڇر ۾،
موتي ملندئي، اونهي جر ۾.

تو ۾ سستي، ناهہ، نڳي سپ،
وِڏ نہ ڪائي آهي ور ۾.

سونهن نہ ڇاٽي وَڏ نڏائي،
ڪنول ڪڙي ٿو، گدلي سر ۾.

* * *

غزل

اڄ ڇو منهنجي من ۾ سائين!
لِڪي لِڪي ۽ ليئا پائين.

ٿنَ - ٽنبوري جون تارون ڇيڙي،
ڇا لئِہ راڳ وهاڳ وڄائين.

سڪ جي سار نہ يار! اٿيئي،
سور ٻين جا وينو ڪائين.

ننڊ ڪي ننهن نڙيءَ تي ڏيئي،
ڪنهن کي ساري رات ريجهائين.

سچ سنيهو، پرهہ پڄايو،
منهنجا من، ڇو مونجهو آهين.

ڏات سندو ڪو ڏيهہ نہ آهي،
وياڪل ٿي ڇو وات واجهائين.

چنڊ شرابي، ڪڏهين ڪڏهين،
نپي ۾ ڇا لئِہ نچندو آهين.

جنهن وٽ جلندڙ دلڙي ناهي،
تنهن کي ڪهڙا ٻول ٻڌائين.

موتي اهڙا ڪو ٻه نه ڳنهندو،
ڇا لئہِ نيڻن نير وهائين؟

جڳ ۾ جئان ٿو، تنهنجي خاطر،
مون کي پائين، يار! نه پائين.

در کي ٻيڪڙ، ڪو ٻه نه ايندو،
نيڻن جي ڇو ننڊ ڦٽائين؟

خيال اسان جا، پينو نينگر!
در در تي ڇو ٿاپا کائين.

گل ۾ خوشبو، جهڙ ۾ بوندون،
ڪير چوي ٿو سڀ ۾ ناهين.

* * *

غزل

واهوندن جو وقت وري ٿو،
جاني پنهنجي جُوءِ اچي ٿو.

واريءَ ڍبُ جو اوسيئڙو اڄ،
مينهن ڪٽين لئِ واجهه وجهي ٿو.

ڪراڙ متان ڪو ڪنول ڪڙي ٿو،
شاهه سندو جڻ لڙڪُ لڳي ٿو.

سانت اندر ٻي ساهُ اسان جو،
چانڊوڪيءَ جو چنگ ٻُڌي ٿو.

ٻئي جي ڳل تان ڳوڙها اُگهندڙ،
پنهنجا ڳوڙها، پاڻ پئي ٿو.

مڪڙي چٽبي، چٻبي ڏسندي،
ٽاندن تي، من ناچ نچي ٿو.

آديءَ ويلي، پئونڪ ڪتن جي،
ڳوٺ سڄي ۾ سئونچو پئي ٿو.

گهگهه ۾ ڪٿ ڪيتو چمڪي،
جڻ ڪو شاعر، شعر چئي ٿو.

هلڪو من جو بار ٿئي ٿو،
اک مان جذبين لڙڪُ ڳڙي ٿو.

* * *

غزل

صحرا ڪي اڄ شرمائي ٿي،
منهنجي من جي وياڪلتا.

پيٽ پنيءَ سان، ماني ناهِ،
بيو ڪجھ ناهي سور ٿي ڪا.

ماٺهن چنڊ تي پير گھمايا،
پاڻ اتي ئي سهڪون پيا.

پيٽ پٺئي لئِ چا نہ ٿئي ٿو،
تنهن جي ڪنهن کي ڪل بہ آ ڪا!؟

نيڻن جي نيم بوند وسائي،
يادن جا گل هاڻ ٽڙيا.

مون وٽ گاڏڙ موسم هئي،
باھ اندر ۾ ساھ ٽڏا ها.

پڃري ۾ ا چوڳو چگڙو،
پوءِ ٻي پڃرو، پڃرو آ.

دنيا تي جڻ رت رئي ڪو،
پوئين سج جا پاڇولا.

چُپ ئي چُپ ۾ سور سلڻ تا،
ڪنهن جا ڏڀرا ڏڀرا چهرا.

* * *

غزل

اسان پرهَ تان پانڌ لاتو پرينَ!
اسان رات جو راز ڇاتو پرين!

توهان پيار مان ڇا! انهيءَ ڏي ڏٺو،
لڳي چنڊ ٿو، مڌ ماتو پرين!

جهلئي ڪين جهلجي، پلئي ڪين پلجي،
نئر نينهن جو آهه ناتو پرين!

نہ ڪا اڪ ئي ڦڙڪي، نہ هڏڪي ٿئي،
وساري ڇڏيو آهه ڇا تو پرين!

هنيلو هنيون هوڏ تي آهه چڙهيو،
بنهه ڪين سرڇي سوا تو پرين!

اجايل، اجايل، سڪايل هي من،
تيو آهه، تولاءِ، آتو پرين!

جلي رات ،ماري، سهارن سوا،
اسان پرهَ ڪي آهه پاتو پرين!

سنڌ ۽ ساز، آواز لئہ منتظر،
اهو گيت تو چو نہ ڳاتو پرين!

وري مُند تي مينهن موٽي پيا،
اچڻ ۾ ڪئي دير آ تو پرين!

ڏکيو ڏيل سارو ڏهيون ٿي ويو،
وڇوڙو وٽيو چو پلا تو پرين!

* * *

غزل

پتڻ مٿان، ڪلهه سانجهيءَ جو،
ٻاري چنڊيو هوم ڏيو.

اوسيئڙي ۾ رات سڄي،
مون سين سارو جر جاڳيو.

منهنجي من جي آدمي وانگي،
چوليءَ هر هر چال ڏنو.

موت وهيءَ جو چڻ تہ پرين!
گيت اڌورو رهجي ويو.

پار اچان پيو تنهنجي پويان،
ٻيڙيءَ واري ڪونہ ڪنيو.

وقت ڪٿيئي ڪيئن تنهائيءَ ۾،
چندَ اسان سان راز سليو.

شيشو ڪريو، وِسڪي هاري،
روح اُجايل رهجي ويو.

چنڊ نشي ۾ چُور سمهيو،
رات ڪَٽيان ڪيئن؟ ڏسُ ته ڏيو.

تون چو جهورين پنهنجو پاڻ،
ساٿ نباهي هو نه سگهيو.

مون لئِہ تڙڦيو هوندو ڪيئن!
اڄ ته اچا هو آه، رُنو.

جهُڪي نهاريم پاٽيءَ ۾،
مون ئي مون ڏي پاتو لِيو.

* * *

غزل

سونهن نہ آهي، ساز سهاري،
را ت تہ ڪتيئون ڪيئن بہ ڪري.

ڳالهيون پرچڻ جون پئي هليون،
ويتر پياسون، پاڻ پري.

مدت ڪان پيوءِ، هو جو مليو،
روئي وينس، ريهہ ڪري.

بانگ مهل ٿي پيهين جند،
وينگس ويني ڏک ڏري.

رات ڪٿي وئي، ڪين ڪٿي پنڌ،
ڪيڏو تنهنجو شهر پري.

تنهنجي شاديءَ ڪوٺ ملي،
پهتس ڳوڙهن جهول ڀري.

چانڊوڪيءَ سان وِسڪي رلمل،
آءُ پيئون، تاڻو نہ ٽري.

ڪکرن ۾ چنڊ، ڪنهن جي ڪارڻ،
سهڻيءَ وانگر ٻُڏي تري.

هير گهلي ٿي، مان تو سمجهان،
چڻ تہ ٽڏا ڪو ساهہ ڀري.

* * *

غزل

ساجنؐ! هاڻي آءُ سگهوئي،
اکڙيون ٽڪيون روئي روئي.

هيئن انهن تان ڦرڻ نہ گهرجي،
واعدا جي بہ ڪيا ها توئي.

آءُ تہ گڏجي ميٺڙيئون ڪرُ،
ڪالهہ آ ماڻهن ڪانهين ڍوئي.

مون تہ توهان جي لاءِ پريتم!
ڳوڙهن جي آ ڳاني پوئي.

ساوڻ گذريو، ساجن نہ آيو،
لال رڱين مون ناحق لوئي.

ور ريءَ آهي زهر برابر،
آيل! مون لئہ ڏئونرن ڏوئي.

بي وس اکڙيون! مور نہ سگهندا،
ڳوڙها داغ دلين جا ڌوئي.

راهه نهاري ٿڪيون اکڙيون،
شايد اچڻو ناهي ڪوئي.

هاڻي چاهت، چاڙهه چڪيا تي،
ساجن رهيو ناهي سوئي.

منڍ نہ آهي، مڌ تہ آهي،
ٻيو ڪجهه ناهي، آڻ اهو ئي.

اڄ کو اهڙو پياريو يارو!
جانب ياد نہ ڏياري جوئي.

* * *

غزل

لڙڪ نندا ڪن نيڻن تي،
مڪڙين تي جڻ ماڪ ڦڙا.

چندن هاڻا وار ڳُليا ۽
وستي ساري واسي ويا.

ڪُلف ڪڙي ۾ اُبتو آهي،
شايد اڄ هو آيا ها.

الهڙ جواني، اُڀرا چورا،
لوڙهي لوڙهي پائن ليا.

سپ ڳُلڻ سان موتي چمڪيا،
کِلندي تنهنجا چپ ڳُليا.

مون سين رُنل، محفل ۾،
مون ريءَ ڏاڍا تنگ ٿيا.

هڪ هڪ ساڙي رک ڪيئي،
تو جي مون ڏي خط لکيا.

جيئن جئين دل تي گهاؤ لڳا،
تئين مون تڙقي گيت چيا.

پيار ۾ ٻئي ڏي ڪن نہ ڏيو،
ماڻهو ٻڪندا رهندا پيا.

* * *

غزل

منهنجو کشتو امرت آڇي،
ٺکر ٺاڪي آنڌم جا.

جئن جئن ڏک ڏنئي تئين مون،
گل گلابي گيت لکيا.

منهنجي الفي ليڙون ليڙون،
پٽون پٽون پير ٿيا.

جنهن جنهن در مون سَين هئين،
جاڏهون ڪاڏهون ڪتا ها.

تو بہ هئين پئي پيندَ اسان کي،
ساڳئي پنڌ جا پانڌيئڙا.

پيرن ڦلٽا سانڌي هل،
واٽ اٹانگهي پنڌ پتر جا.

وقت لٿي ويو تن جا پيرا،
هو جي مون وٽ ايندا ها.

گهاٽي چانوَ ڏين ها پر،
وقت ڪان اڳ ۾ وڍجي ويا.

* * *

غزل

پيارا پيارا پل اَپل،
مون وٽ آيا راڳ رُنل.

گيت گلن جا پوئي هار،
تن تنبور جي تند چڙيل.

گهُور نہ ايڏو گهايل ڏي،
چوڏهينءَ جا او چند ڪڙيل.

نيڻ نماڻا، نينهنَ ـ وَندا،
جڻ ڪي موتئي گل ٽڙيل.

دلڙي ڪامي ڪنوڻ جيان،
بوند وسي ٿي باک مهل.

منهنجو دوهو پاسن ٿا،
ڪِلندي تنهنجا چپ گُليل.

مُڪڙيون ڪولي گل ڪندِي،
هير ٿڌي ۽ باک پنل.

ڪيئي جڻ تہ ڪتاب ڪليل،
ابهم ابهم بار سُتل.

* * *

غزل

پنهنجو من چڻ پيلو پن آ،
پنهنجي جندڙي سرءُ جي شام.

منهن ۾ شاعر سورج ـ مُکي،
مَنَ مَندر ۾ کورون کام.

ماک پسايو هر هڪ وڻ،
ڏاڍو رات رُنو آ رام.

رڻ سان سُونهَن رانديون تنهنجون،
چن پچڙ ۽ ٿوڙ لغام.

ساندي هلجو ساهَ جيان،
سچ توهان وٽ آهي سام.

ڪڏهن تہ وٺندا ساپيا روپ،
شاعر تنهنجا بيت، ڪلام.

جوالا بڻجي ڦاٽي پوندي،
سينن منجهہ جا آهہ اُيام.

جڏهن اُٺي گهنگهور گهٽا،
گس بہ وسندا، وسندا گام.

* * *

غزل

منهنجي ڪوتا ڪوڪ ڪنل،
پڄندي آئي باڪ مهل.

مئخاني ۾ مڏ ۽ تون،
پوءِ تہ ڪائي جهل نہ پل.

ويسهہ گهاتي، تون بہ ڪندين،
مون کي اهڙي کهڙي ڪل.

گلڙا، گلڙا، تنهنجو من،
پوپٽ، پوپٽ، پنهنجا پل.

تنهنجي يادن جا تحفا؟
سيني ۾ سَوَ سورن سل.

ڏاڙهن تي چڻ مَاڪَ - ڦُڙا،
ڳوڙهن هاڻا تنهنجا ڳل.

ڪير مُئي هئي، ڪو ڪاري،
ڪنهن کي آئي ڪانہ ڪهل.

مَنهن اسان جا ماڪ پنل،
جڻ ٻڪي آهن نيڻ رُنل.

* * *

غزل

جڏهن سوچ سرچي ڪڍي سنگ تي،
تڏهن ذات مون ڪي هٽي ڏنگ تي.

متان هنجَ ڪينجهر مٽائي چڏين،
هتي تو پچاڻا، رڳو ڪنگ تي.

انهيءَ اُپ سندو نيٺ ياندو پڳو،
اهي روشنيءَ جا رڳو رنگ تي.

وسي مينهن، سيارو، پڌر پٽ تي،
اگهاڙا، گهاڙا ڪئي انگ تي.

اُتي ساز هاڻي وري چيڙ تون،
چڙهي جن متان ويا صفا زنگ تي.

ملان! مئڪدي ۾ وجي تنهنجو چا!؟
اڙائي اچي چو يلا ٽنگ تي.

صفا سانت، اڌ رات، تڏڙي هوا،
چون ٿا، انهيءَ ۾ چڙا چنگ تي.

* * *

غزل

لوڪ سمهين پيو، تون بہ سمهين پئين،
مونسين چنڊ ۽ چارا جاڳيا.

اونده گهُگهُ، گهرن ۾ ڏيئا،
ماٺهو ننڊ ۾ جارا جاڳيا.

گورن جو ڏس انت اچي ويو،
ڪالهہ ـ ڪالهوٽيءَ ڪارا جاڳيا.

چنڊ چٽو هو چوڏهينءَ جو،
سهڪي پوءِ بہ ستارا جاڳيا.

مئخاني ۾ رات لڙيءَ جو،
نينهن وارن جا نعرا جاڳيا.

لوئيندي ڪيئن ڏاري لتڙ،
ڪيت، ٻنيون ۽ ٻارا جاڳيا.

پره پسڻ جي آس لڳائي،
ماٺهو ڪئين مون پارا جاڳيا.

جاني آيو، جيءَ جلٽيءَ جو،
اڪ اڪ منجهہ اشارا جاڳيا.

* * *

غزل

مَٽ ٽُٽي پيا، مڌ ڇٽي ٿي، چوڏهينءَ چانڊوڪي،
وڻ ٽڻ مست شرابي جهومن، هير بہ آ سڳنڌي،

ڪُنڊ ڪُنڊ ۾ قنديل ٻرن پيا، ساري وستي وڄ ٻٽي،
سار اوهان جي، پار پرئين ڪان، يار! اچي وڌندي.

دونهاٽيل گهر، گونگا ماڻهو، ماڪ وهوڙيءَ وستيءَ ۾،
چوڏاري ڪا ڇنگ، چَڙي جي، لار اچي لڳندي.

دور ستارن جي چڻ پڻ ٿي، مون بہ ڪنايو سوئنچو،
پاڻ ۾ تن ويچار ڪيو پئي، ’هيءَ دنيا ڪيئن رهندي!‘

سڀ ستارا ميڙي چونڊي، رات بہ مون وٽ آئي هئي،
مست ستارن ڏانهن نهاري، نهر وچي نچندي.

چانڊوڪيءَ ۾ مڌ ملائي، پيالو پُرِ ڪيو،
تنگ ڪندي، تہ جيڏي ساٿي! سوچ بہ جي رهندي!

* * *

غزل

اهڙي مند اج اوتي آئي،
هوش وڃائي جيڪا هائي.

بوند اُتي آ، يا تي آهي،
ڌرتيءَ منهن تي ماتا دائي.

خيال، حقيقت، تاڃي - پيٽو،
آءُ ڪوي! ڪا ڪوتا وائي.

اُپ شفق ۾ مياٽيءَ وانگر،
ريٽي ريٽي رتو چائي.

سُر سُر ساهه ۾ سَٽ اُياري،
تنبوريا! هئين تند نہ تائي.

ترڪي پوندين، ٽڪڙا چورا،
آگر آڳر تي آلائي.

گيتَ پکيئڙو، چوڳو چوڻدي،
شاعر جو من، خيالن ڪائي.

* * *

غزل

ڏوئي ويو سج ڏوڻيءَ جيان،
رات سڄيءَ جي آ ڪاراڻ.

لهر، بحر ۾ چمڪا ڪائي،
جڏهن ڪري ٿو، چنڊ چانڊاڻ.

ڪويءَ سندي آ ڪوتا سان ٿي،
راتو ڏينهان روح رهاڻ.

رات لَڙيءَ ۾، سانت جو سرندو،
ڪوڪي ٿو پيو ڪنهن جي ڪاڻ.

چولي چيهون چيهون ٿينديءَ،
ٻالڪ! ٻير سنياري ڇاڻ.

سانجهيءَ آئي، ڏوڙ اُڏائي،
ورندا وڳ وڳ وِيءَ وٿاڻ.

تنهنجو اندر اجلو اجلو،
جنهن جي منهن تي آ ميراڻ.

* * *

غزل

سج ڏي هلو سوچ سهاري،
ماري وينو ڇَمپُ آ ماري.

گهٽيءَ گهٽيءَ ۾ گوڙ گهٽيل آ،
چٽنگ اجها ٽي، ڀنيٽ ٻاري.

جيسين دريا ٻوڏ ڪري ٿي،
هل تہ اچئون ڪا وير اُپاري.

چانڊوڪيءَ ڪي رات هو پيتو،
مون سين گڏجي هر هڪ تاري.

اهڙي آنڌي آئي آهي،
ڏيئو ٻہ نہ ٽمڪي جاري، جاري.

جيئڻ لکڻ جو ساٿ ازل کان،
ڍول، قلم تہ نہ رکبو ڍاري.

گدلي تن جا، گيت گلابي،
منڙا پيرون، ڪٻڙ ڪاري.

* * *

گيت

سونا سونا سنگ ـ ٻنين ۾ـ سونا سونا سنگ!

ڪنهن جي پوتي، ڪنهن جو چولو،
ڪنهن جي پيٽ پرڻ جو لولو،
ڪنهن جي عزت، شان ۽ شوڪت،
ڪنهن جا آهن ننگ ـ ٻنين ۾ـ سونا سونا سنگ!

مرڻ، جيئڻ جو ڪنهن جو سوال،
هيٺا هڏڙا، هيٺو حال،
ڪنهن جو پيار ته ڪنهن جي سار،
ڪنهن جا آس اُمنگ ـ ٻنين ۾ـ سونا سونا سنگ!

ريج جي عيوض رت کي هارڻ،
آبُ اُجين کي اهڙو پيارڻ،
ساري ڌرتي، وستي وستي،
ريٽا ريٽا رنگ ـ ٻنين ۾ـ سونا سونا سنگ!

پوک پڪل جا سنگ نچن ٿا،
خاموشيءَ ۾ ساز وڄن ٿا،
جهولن جهولن، جهومن ڳائن،
چڙهه ته هوا ۾ چنگ ـ ٻنين ۾ـ سونا سونا سنگ!

جاڙهون ڪاڙهون جهاريون هڪلن،
ورهين جا ٽا وچڙيل گڏجن،
تون جي ناهين، تو ريءَ سائين!
ڏينهن هٽن ٽا ڏنگ ـ ٻنين ۾ـ سونا سونا سنگ!

هر ڪا ڪاتي، ڦٽي ڦاٽي،
موسم آ چڻ مٽ جي ماٽي،
شالون سايون، منڊ ڊڪايون،
جهومن ٽا جهر جهنگ ـ ٻنين ۾ـ سونا سونا سنگ!

هاڻ هوا ۾ ڳيچ ٻرن ٽا،
چُپ سندا چَپَ چُرن پُرن ٽا،
سيجُون سايون، خوب وڇايون،
ڊول اڇڻ جا ڊنگ ـ ٻنين ۾ـ سونا سونا سنگ!

* * *

گيت

منڊ انهيءَ ۾ مونجها تي ويا،
من جا ميگهه ملهار،
الو ميان،
ساهه اوهان جي سار!

من مندر ۾ سانجهي ڇائي،
ياد توهان جي جيئن جيئن آئي،
يا تہ ڪتي ڪنهن نيريءَ ڍنڍ تي ماريءَ ڏوم مچائي،
جنهن ڪان پوءِ تي من ڪي گهائي،
ڪائي ڪونج اُڏار!
الو ميان،
ساهه اوهان جي سار!

دل تہ چوي تي جهومان ڳايان،
تو ريءَ پنهنجو پاڻ ۾ ناهيان،
منهن تي مينديءَ ڏار نوائي، تنهنجي آس لڳايان،
برکا رت ۽ هيءَ جهڙ ڦڙ،
پرينءَ پسڻ جا پار
الو ميان،
ساهه اوهان جي سار!

وڻ ٽڻ وھ ٺي سھنجي جھومن،
اُپرن آ ڻن، اڏمان اٿلن،
اھڙيءَ مينگھ ملھار ۾ منڙا! تنھنجي ملڻ لئہِ پيون ٿيو سوچن،
جڏھن اُني جا گيت ٿا ڳائن،
ٻيلھو ناھي ٻار!
الو ميان،
ساھ اوھان جي سار!

* * *

گيت

تنهنجو جيون سڙڻ نہ گهرجي، روڳي ٻٽجي رڙڻ نہ گهرجي!

خيال سندءِ جڻ چٽ گهَڙي تي، تنهنجون سوچون گُل پَڙي تي،
ڪونج ڳچيءَ ۾ هَسَ هَلورا، پئونر گلن تي الهڙ ڇورا،
اڪ ڪنهين سان اڙڻ نہ گهرجي!
تنهنجو جيون سڙڻ نہ گهرجي، روڳي ٻٽجي رڙڻ نہ گهرجي!

لُڙڪُ اکين ۾ ائين ٽئي ٻٽيون، ٻُوليءَ ۾ جڻ جڙيل مٽيون،
يا تہ منديءَ تي اچو ٻُڙو آ، موتئي تي جڻ ماڪ ڦُڙو آ،
ڳوڙهو ڳل تي ڳڙڻ نہ گهرجي!
تنهنجو جيون سڙڻ نہ گهرجي، روڳي ٻٽجي رڙڻ نہ گهرجي!

پرهہ ڦُٽڻ تي "رات جي راڻي"، سندر لڳندي آهي ساڻي،
اوجاڳن جي آس پڄي شل، تنهنجي من جي پياس ٻجهي شل،
ڪَتِي وري اڄ لڙڻ نہ گهرجي!
تنهنجو جيون سڙڻ نہ گهرجي، روڳي ٻٽجي رڙڻ نہ گهرجي!

* * *

گيت

سيئي گوندر گس،
منهنجا ڏيندئي ڏس!

منهنجي من جي تئونس هوا ۾، ڪکريون ٻٽجي ايندئي،
ڦڙ ڦڙ، ڦڙ ڦڙ ڦيريون پائي، ياد اسان جي ڏيندئي،
وَڏ ـ ڦُڙي سان وس،
منهنجا ڏيندئي ڏس!

پره ڦٽڻ سان، پکي اسان جا حال وندبيندئي ڳائي،
اُڀ اسان جا نياپا ڏيندئي لاک جي لالي لائي،
ماڪ ڦڙن جا هس ـ
منهنجا ڏيندئي ڏس!

ڪنهن جي من جي، ڦٽن سندا جي اُدڙيل ٽانڪا ڏِسندءِ،
ڪنهن جي دل جا، جلندي جلندي وِچَ ـ وَراڪا ڏِسندءِ،
چڪي مرڻ جي چس،
منهنجا ڏيندئي ڏس!

وياڪل من جي، ويٺا ڪڏهين، راڳ وهاڳ وڄائي،
ڪائي ڪونج، ولر کان وڇڙي، ڪڏهن ڪتي ڪُرلائي،
اهڙي لنؤ ـ لهس،
منهنجا ڏيندئي ڏس!

پيٽ بکئي سان، پئسن خاطر، نارِ ڏسين ڪا نچندي،
گورا سانڍي، خوب ٽپا ڏئي، پيار جي عيوض پَچندي،
نچڻيءَ جي نس نس،
منهنجا ڏيندئي ڏس!

* * *

گيت

بوندن سان برسات،
آئي،
بوندن سان برسات!

رم جهم، رم جهم بادل برسن، چم چم چنا چمڪن،
ڇهه ٻهه ڇهه ٻهه ڳيرا ڳٽڪن، ٺهه ٺهه ٺهه ٺهه تاريون ٺهڪن،
وَسُ وَسُ زائي وات،
آئي،
بوندن سان برسات!

رات لڙي ٿي، واءُ گهلي ٿو، چڙو چُري ٿو، چنگ ٻُري ٿو،
وِنڙي وِنڙي ڪڪر ملي ٿو، ڪيڏو سهڻو چنڊ لڳي ٿو،
جُهڙمان پائي جهاتِ،
آئي،
بوندن سان برسات!

جيئن جيئن سِڪ سوائي ٿيندي، تيئن تيئن ڏات بہ ڏنگ ئي ڏيندي،
ننڊ اکين کي مور نہ ايندو، گذري ويندي، گذري ويندي،
مون سان رُئندي رات،
آئي،
بوندن سان برسات!

مُند ملڻ جي، ساک سوائي، سارنگ جي کنهن وائي ڳائي،
ڇڪ اسان جي ساهہ کي آئي، مينهن وسي ۽ تيئن وڏائي،
تن ۾ تنهنجي تات!
آئي،
بوندن سان برسات!

* * *

گيت

اُجري اُجري آهه اڄائي،
چنڊ ڪئي آ ڏس چانڊاڻ!

سورن جي سنسار منجهان ئي،
جيئن تيئن ڦٽڪي ڦٽڪي سائين!
مس مس مون آ جند ڇڏائي.
راهه تڪيان پئي تنهنجي ڪاڻ!

ذات جهين لئه ننڊ ڦٽائي،
اڄ پڻ شايد اچڻو ناهي،
سهڻي سهڻي رات سُهائي،
چانڊوڪيءَ جي چادر تاڻ!

ڇا لئه دور گذاريون هاڻي،
ڪهڙي ڪل آ، ڪهڙي ٿاڻي،
جندڙيءَ ڪان ٿئي يار جدائي،
اڳتي ڪا به نه نينهن نڀاڻ!

ساهَ ـ پَکيئڙو اُڏري ويو جي،
وقت لنگهي ويو جاني پوءِ جي،
توکي ياد اسان جي آئي،
ڳوڙهن مان پوءِ ڳالهيون چائڻ!

سين سنڌن ۾ سنگهرون جنهن کي،
جُڳن کنا او ساٿي! تنهن کي،
سڌي ءُ چئي سچائي،
منهنجي من جو امرت مائڻ!

* * *

گيت

لَڏندي لَمندي هلُ!
او ٻيڙي،
لُڏندي لَمندي هل!

ڪنولن سين ڪي ٻوليون ٻوليون،
چتيون چوليون، پنهنجون لوليون،
هيئن نہ پنهنجي من ڪي روليون،
تنهن ساڻ ملي وٺ جنهن ڪي ڳوليون،
شايد پويون ٿئي هي پل!
او ٻيڙي،
لُڏندي لَمندي هل!

ڪاري ڪڪري ڪاڏهون آئي،
جهڙ ڦڙ، جهڙ ڦڙ، ٻوندن لائي،
تاڙي ڏاڍي ڌوم مچائي،
سارنگ جي ڪنهن وائي ڳائي،
روح جهين سان ٿيو رلمل!
او ٻيڙي،
لُڏندي لَمندي هل!

پنهنجي منزل ڪنهن بہ نہ ڄاتي،
ساري دنيا گونگي ٻاتي،
ڇا لئہِ آتي آهہ حياتي،
لوهون پوهون، جوهون جهاتي،
ٻڪانہ ترائي ڪوئي تل!
او ٻيڙي،
لُڏندي لمندي هل!

ڪنهن سان ڳرهين دل جون ڳالهيون،
سهٽيون، سندر، ٻوليون ٻاليون،
نيون، نڪوريون، نج نراليون،
موٽ ۾ ملندئي اکڙيون آليون،
دل جو ڪنهن سان سورنہ سل!
او ٻيڙي،
لُڏندي لمندي هل!

* * *

گيت

چنڊُ چَهري منجهان،
چون اُپريو اڄ،
آ پرين مان ڏسان.

موت ماري متان، ورق واري متان.

پرت پوري نہ ٿئي،
سڪ اڌوري رهي،
ڏيل ڏنگ ئي سهي.

موت ماري متان، ورق واري متان.

ڪو بہ پنهنجو نہ آ،
سڄڻ سهنجو نہ آ،
وقت ڪنهن جو نہ آ.

موت ماري متان، ورق واري متان.

جان ڪوري ٻَري،
هاڻ هنيون ٿو ڏري،
آءُ وارو ڪري!

موت ماري متان، ورق واري متان.

آس اوساڻجي،
ساهُ ٻُوساٽجي،
وقت ڪيئن ڪاٽجي!

موت ماري متان، ورق واري متان.

جسم تنهنجو به سچ،
جسم منهنجو به سچ،
سچ هاڻي ته اچ!

موت ماري متان، ورق واري متان.

* * *

گيت

اوسيندي وڃائيندڙ ٻڪرارَ!

تنهنجا جذبا پَرَ ڦڙڪائي، سيندي سُرن ۾ اُڏرن پيا،
پرڙا کولي، ٻوليون ٻولي، ڏور ڪنهين ڪي ڳولن پيا،
تن ڪي سيئي سمجهي سگهندا، جن ڪان وڇڙيا هوندا يار،
اوسيندي وڃائيندڙ ٻڪرارَ!

تنهنجي سينديَ ـ سَنگيت فضا ڪي، مست ڪري جهومايو آ،
پرهه پَريءَ جڻ ساز انهيءَ تي،'آسا' جو سُر ڳايو آ،
هو ڏسُ! هو ڏسُ! رات ٻه هاڻي، ويڙهي ويئي پنهنجا وار.
اوسيندي وڃائيندڙ ٻڪرارَ!

سيندي سُرن ۾ سڏڪا رلمل، اُدما، اُدما، اوسيئڙا،
لَهَرُنِ مان جڻ ليئا پائن، اوجاڳيل، اڻ پورا سپنا،
سوز انهيءَ ۾ آهه سمايل، ساجن ڪنهن جي سُرهي سار.
او سيندي وڃائيندڙ ٻڪرارَ!

سيندي وڄي ٿي، فضا نچي ٿي، چڙيون وڄن ٿيون ٻڪرين جون،
ڪوئل ڪوڪي ساز وڄائي، پؤنر گلن تي "پون، پون، پون"،
ساري دنيا ساز ٻڻي ۽ ڇڙي پئي آ ان جي تار.
اوسيندي وڃائيندڙ ٻڪرارَ!

سينڌ سنڌا آواز سنڌءِ جڻ سڏ، پڙاڏا ٻڌجي ويا،
پري پري پولارن مان سي، پڻڪي پڻڪي موٽن پيا،
هاءِ وساريل، ماريل ماريل، جڻ ڪي آهن چورا ٻار.

اوسيند وڄائيندڙ ٻڪرارَ!

ڪوجها انگڙا، جيون رنگڙا، راڳي او ويراڳي يارَ!
تنهنجي گِنڪر، ٻڪرن واهر، تنهنجو منڙو ماڪيءَ لارَ،
تنهنجو ٻولڻ، جڻ تہ وڄي ٿي، چڙِيءَ اندر ڪا لنوندڙ لار،

اوسيند وڄائيندڙ ٻڪرارَ!

* * *

گيت

ڪير چوي تہ پرائو، ووءِ.
دل ۾ هُرندو هُرندو آئين، ساهہ ۾ ٻڻجي سار!

هيڪر منهنجي اڱڻ مٿان تون پيارا! پير گهماءِ،
ٻي ڪا ڳالهہ نہ ياد اچيئي، ڪجهہ نہ ڪجهہ ڳالهاءِ،
نهڪر توڙي هائو، ووءِ!
مون لئہ ساڳي معنيٰ تن جي مڙئي پيار پچار!
دل ۾ هُرندو هُرندو آئين، ساهہ ۾ ٻڻجي سار!

مينهن منداڻتو چڻ تہ مندي تي آهي تڪ جڙيل،
مست هوا ڏسُ تيڙ تي ڪائي جنهن ۾ مڌ مَڙهيل،
روشن روشن رائو، ووءِ!
سارا سوڻ سکي اڄ پانيان پريڻ پسڻ جا پار!
دل ۾ هُرندو هُرندو آئين، ساهہ ۾ ٻڻجي سار!

ساجن اڳيان سرتيون منهنجو سارو هٺ آ هيچ،
جنهن جو مُرڪڻ مڌ تو پياري ڳالهائڻ جڻ ڳيچ،
اهڙو ماڻ نہ ڄائو، ووءِ!
جنهن جي سنگ سوا او جيڏيون! باهيون باغ بهار!
دل ۾ هُرندو هُرندو آئين، ساهہ ۾ ٻڻجي سار!

مون لئہ چورا ڪورا من ۾ ازخود جاني هوندئي،
منهنجي سجاٽپ لئہ او سهڻا پڪي نيشاني هوندئي،

سارو چهرو سائو، ووءِ!

لُڙڪ ڳلن تي، مُرڪ چپن تي، هٿ ۾ گلڙن هار!
دل ۾ هُرندو هُرندو آئين، ساهہ ۾ ٻٽجي سار!

* * *

گيت

مان بہ توهان جيئن جهومان ڳايان،
خوب لُڏان هوند لِيلي ـ لاوان ـ
سوريتي سنگيت ڪٿي مان، ڇا لئہِ هيئن وڄايان هان،
پريتم ڪي جي پايان هان!

ڪوئل ڇالئہِ ائين ڪوڪي هان،
ڇو ڪارونجهر ۾ مور رڙي هان!
راتيون جاڳي، ڏينهن ڪري مان، نيٽن نير نہ نايان هان،
پريتم ڪي جي پايان هان!

آءٌ وياڪل هيئن ويڳاڻي،
پريتم ڇڏي وِيُمِ ڄاڻي واٽي،
پرَ جي هوندي، پوءِ ڇو سرتيون، پاڻ اڪيلو پانيان هان،
پريتم ڪي جي پايان هان!

منهنجي من جي چورئين ويٺا،
سور تہ نہ ڏئي هان بيٺا ٽيٺا،
پيڙا پريل، پوءِ سڪي ڇو؟ گهايل گيت بنايان هان،
پريتم ڪي جي پايان هان!

گهر ڪي ٻاري ڏياري ڪيان هان،
پرينءَ پَسڻ لئِہ، مري جيان هان ـ
مست ٻڻي ۽ چير ٻڌي، مان ڳليءَ ڳليءَ ۾ ڳايان هان،
پريتم ڪي جي پايان هان!

مان ٻہ وڇيءَ ڪي وِهُ نہ ڪيان هان،
جڳ جڳ جانيءَ ساڻ جيان هان ـ
مند ڪي مَنَ سان هوند لڳائي، چانڊوڪيءَ ڪي چايان هان:
پريتم ڪي جي پايان هان!

* * *

گيت

بين وڄي ٿي بن ۾،
تانگهه وڌي ٿي تن ۾.

مون لئِ مينگهه، ملهارون آهن، تنهنجون نينهن - نهارون يار!
سکندڙ جي لئِ جڻ کي ساٿي، تنهنجون سهڻيون سارون يار!
موج ٿئي ٿي من ۾،
تانگهه وڌي ٿي تن ۾.

مينهن ڪڻين جي پايل چمڪي، سارنگ ڪيئي رنگ رچايا،
نچندي نچندي، ڪڏندي ڪڏندي، ڪنوڻ ڪڪر مان ڪجڪا لايا،
ڪلندي آئي ڪن ۾،
تانگهه وڌي ٿي تن ۾.

طوطا جهومي جهومي ڳائن، ٽاريءَ ٽاريءَ ناچ نچن،
هيڙها "هُو هُو"، ڪوئل "ڪُوڪُو"، ٻيرا "ڳُٽ ڳُٽ" ڪن،
پرت پچارون پن ۾،
تانگهه وڌي ٿي تن ۾.

هير اُني جي، هنج ۾ لوڏي، ياد ڏياري يارن جي،
چين ڦٽائي، خوب وجائي، منڙي نند مون پارن جي،
ڳالھ ڪري ڪا ڪَنَ ۾،
تانگھ وڌي ٿي تن ۾.

تو ريءَ مينھُن ميارون ڏئي ٿو، آجيان ڪيان ڪيئن آءٌ اڪيلي،
جوڀن مون سين جاڙ ڪري ٿو، ويتر ماري، جذهين ٻيلي،
ڇاٽ پوي ٿي ڇن ۾،
تانگھ وڌي ٿي تن ۾.

* * *

گيت

سوچون سُرَ سارنگ الا!
جيون سارو رنگ الا!

ڪنهن جو مُرڪڻ مڌ پياري-- مست بنائي سور وساري،
جهومائي انگُ انگُ الا!
جيون سارو رنگ الا!

جندڙو جهومي اٿندو آهي-- جڏهين وڄندو رهندو آهي،
چانڊوڪيءَ جو چنگُ الا!
جيون سارو رنگ الا!

خيال ڪنول بہ ڪڙي پئي ٿو -- گل گل ٻٽجي ٽڙي پئي ٿو،
ڏات سندو هر ڏنگُ الا!
جيون سارو رنگ الا!

سهڻو، ڪوجهو آهي ڇاهي-- ماڻهوءَ ماڻهوءَ جو من آهي،
مصريءَ جو ڄڻ سنگُ الا!
جيون سارو رنگ الا!

پيار پرينءَ جي سار سوا-- سيئي رشتا، ناتا ڌوڪا،
نينهن نہ ڇاٽي ننگُ الا!
جيون سارو رنگ الا!

سِر جو دانُ سهائي آٽي -- سانت ننگر ۾ سنجها تاٽي،
ٻيهر هٽجي ٻنگ-- الا!
جيون سارو رنگ الا!

اڄ اڄ تون مان ويچا ڏاهيون، گڏجي سڏجي آءُ بنايون،
صحيح جيئڻ جو ڍنگُ الا!
جيون سارو رنگ الا!

اهڙا ميڙا جڏهين ٿيندا، ڏسندي ڏسندي رهجي ويندا،
دنيا وارا دنگُ الا!
جيون سارو رنگ الا!

* * *

گيت

ڪاري رات ۾ ڪوئل وانگي، ڪوڪي ڪوڪي ڳائي ـ
سانت اندر، سنگيت انهيءَ ۾،
تنهنجي ياد ستائي!
ساجن
تنهنجي ياد ستائي!

هاڻ ۾ مند منجهڻ تي آ، جاڻ پيا هت لاٻارا،
ان ڪان پوءِ سُتت ئي ساجن! پوندا پوهه جا پارا،
منهنجا ساجن! تنهنجي ڪارڻ ـ
آسروندڙي ويٺي آهيان ـ
لوئيءَ لاڪ لڳائي،
ساجن
تنهنجي ياد ستائي!

ساريون راتيون، سورن منجهه مان جاڳي ٻٽيس سودائي،
اونداهين ۾ ياد ۾ تنهنجي ڪاهيو ڪاهيو آئي،
رات اُماسي، دلڙي اُداسي ـ
ويتر من ڪي گهائي،
ساجن
تنهنجي ياد ستائي!

تنهنجو پيار پريتم سهڻا! سانديان تي پئي ساهَ ـ سَڳي،
ڪتيون لڙن ٽيون جاڳي جاڳي، پر جي ڪائي اک لڳي،
سرجن سپنا، چرڪ پون ٿا،
هيڪل وياڪل، سچ پچين جي،
مونکي گهر ٿو ڪائي ـ
ساجن
تنهنجي ياد ستائي!

ڏکيو هر هڪ ڏينهن لنگهي ٿو، اهڙا ڪي ئي سال ٿيا،
ڪانگل ٻوليو ڪالهه ٻَکي تي، مون کي تنهنجا پُور پيا،
اچا اچڻ جو، پَهُ نہ ڪيو تو،
اهڙي ڪرٽي، توکي هئي جي،
لنئون نہ وجي ها لائي،
ساجن
تنهنجي ياد ستائي!

ماٺهو موٺيا، مال بہ موٺيا، واهيرن ڏي ورن پکي،
منهنجي ور کي، ويرم چو پئي، اج بہ نہ آيو هاءِ سکي،
گهر ۾ سڀ ڪو، ٿائينڪو ٿيو،
لوڙائُوءَ جي، لات لنوين ٿو،
جڏهين تند تپائي،
ساجن
تنهنجي ياد ستائي!

اج تہ سڪيءَ آ سڏي ٻُڌايو، منھنجو ساجن ايندو،
سوچي لڄ ۾، ساھُ وجي ٿو، ڪيئن منھان منھن ٿيندو،
آءٌ تہ ناتر، تنھنجي خاطر،
ڏگ جھليو ۽ بيٺي آھيان،
پاند ۾ پيرون پائي،
ساجن
تنھنجي ياد ستائي!

* * *

وايون

سِرجي سورن ساءِ،
اسان جي اڳ ئي دلڙي گهائي آ!

باک ڦٽيءَ ۾ بانورا، چير نہ ائين چمڪاءِ،
اسان جي اڳ ئي دلڙي گهائي آ!

پنهنجي پورن بگ هٿن تي، ميندي ڪين لڳاءِ،
اسان جي اڳ ئي دلڙي گهائي آ!

چير چڏي چرڪائي جيڪا، اهڙي پايل پاءِ،
اسان جي اڳ ئي دلڙي گهائي آ!

دل جو ڪورو خاڪ ٿئي، ڪو اهڙو راڳ ٻڌاءِ،
اسان جي اڳ ئي دلڙي گهائي آ!

ويڻ نسورا نيڻ توهان جا، ڪجل نہ تن ۾ پاءِ،
اسان جي اڳ ئي دلڙي گهائي آ!

پورن دل پروڻ ڪئي آ، گهور وجهي تہ نہ گهاءِ،
اسان جي اڳ ئي دلڙي گهائي آ!

ويل وَيَل لئِہ ويٺا چوري، نيٽن نير نہ ناءِ،
اسان جي اڳ ئي دلڙي گهائي آ!

ان جي دل جي دنيا جلندي، باھ ٻري جنهن جاءِ،
اسان جي اڳ ئي دلڙي گهائي آ!

تون تہ اجايو جان وڃائين، ڪير مري ڪنهن لاءِ،
اسان جي اڳ ئي دلڙي گهائي آ!

چوڏس رات ۽ چنگ چپن تي، ڳاءِ، او راڳي! ڳاءِ،
اسان جي اڳ ئي دلڙي گهائي آ!

* * *

وائي

دودي جو تو سودو ڪيڙو، نيرا تنهنجا پير،
موت تہ ڪوئي مِهٺو ناهي!

بمن جي بوڇاڙ منجهان پي، ڇُپي چوي ٿي ڪير،
موت تہ ڪوئي مِهٺو ناهي!

مري وڃڻ ڪان اڳ ۾ تنهنجي، ڇانوَ ۾ ميڙيان ٻير،
موت تہ ڪوئي مِهٺو ناهي!

سهٺيءَ سير ۾ مرندي سوچيو؟ ڪيا نہ پويان پير،
موت تہ ڪوئي مِهٺو ناهي!

تنهنجي هڪڙي موت مٿان ٿي، ويرين جا ويا ڊير،
موت تہ ڪوئي مِهٺو ناهي!

پاڻ سجاڻي ويا هون سَرِتا، ڪهڙا پنهنجا، ڪهڙا ڌير،
موت تہ ڪوئي مِهٺو ناهي!

سر ۽ سوري ازلئون ناتو، سڃا نہ آهن سير،
موت تہ ڪوئي مِهٺو ناهي!

سچ جون شاخون ٻٽجي ڦهليا، ڇُرن جا سڀ ڇير،
موت تہ ڪوئي مِهٺو ناهي!

وائي

سانجهي، پيلا پن،
هوا جا جهلڪا جهيٽا جهيٽا،
واءَ ۾ سُڏڪي ويٺا!

ڪينر چوري، آخر ٽڪبا،
هڏڙا هيٺا، هيٺا،
واءَ ۾ سُڏڪي ويٺا!

لُڙڪ لڪائي لڄ منجهان ٽي،
چوندي وينـي چيٽا،
واءَ ۾ سُڏڪي ويٺا!

مُند پَسي ۽ تنهنجا من ۾،
درد ٿين ٿا بيٺا،
واءَ ۾ سڏڪي ويٺا!

ويچ اسان جا وڌ ائوڪا،
فرق نہ ڪن ٿا ڦيٽا،
واءَ ۾ سُڏڪي ويٺا!

وائي

پنهنجي من جي ميڻ بتيءَ ۾
خيالن جي وٽ ٻَ ي ٿي،
ساري رک اُڏامي ٿي!

مُند ملڻ جي ايندي ايندي،
اندر آس اُپامي ٿي،
ساري رک اُڏامي ٿي!

ڪا ڪا دلڙي ڪيميا قيمت،
ڪا ڪا مس اڳهامي ٿي،
ساري رک اُڏامي ٿي!

جندڙيءَ جي هيءَ جوت ٻه جلندي
جلندي هاڻ اجهامي ٿي،
ساري رک اُڏامي ٿي!

* * *

وائي

ماڻهوءَ من پرپائيندي آ.
سانت بہ ڪڏهين ڳائيندي آ!

وياڪل دلڙي وقتي وقتي،
چانڊوڪيءَ کي چاهيندي آ،
سانت بہ ڪڏهين ڳائيندي آ!

شام لڙي ۽ سج جي لالي،
خوب لڳن کي لائيندي آ،
سانت بہ ڪڏهين ڳائيندي آ!

رات لڙي ۽ ماڪ سندي جو،
پايل پير ۾ پائيندي آ،
سانت بہ ڪڏهين ڳائيندي آ!

رات سڄيءَ جي رُئندن کي پي،
پرهَ - ڦُٽي پرپائيندي آ،
سانت بہ ڪڏهين ڳائيندي آ!

ڪَتِيَ لڙي ۽ ماڪ ۾ وهنجي،
گھوري گھوري گھائيندي آ،
سانت ۾ ڪڏهين ڳائيندي آ!

لوڪ سُتي جو لِڪِي لِڪِي ۽
تنهنجي ياد ستائيندي آ،
سانت ۾ ڪڏهين ڳائيندي آ!

ڏات اسان جو روڙي روڙي
ماس هڏن تان کائيندي آ،
سانت ۾ ڪڏهين ڳائيندي آ!

* * *

وائي

سرءِ سنبا هي تيز ڪري ٿي،
گل گل تي گهيرا،
واسُ تہ پوءِ بہ اچي ٿو!
اچو تہ سج جا آهوڙيون اج
پوياڙيءَ پيرا،
واسُ تہ پوءِ بہ اچي ٿو!
ڪائي ارٿي اوڙاهن ۾،
ڇپيون ڪن ڇيرا،
واسُ تہ پوءِ بہ اچي ٿو!
سرهو جوڀن، چانهين ڳپ جيئن،
آهي ڏس ٻيرا،
واسُ تہ پوءِ بہ اچي ٿو!
چندن ٻوٽو ڇپياٽيو ويو،
ڪيئن لڪين پيرا،
واسُ تہ پوءِ بہ اچي ٿو!
سامِن رات لڙيءَ آ لڏيو،
ڏوپ نہ سي ديرا،
واسُ تہ پوءِ بہ اچي ٿو!
عطرن هاٿا، ايٽ ٽتي پيا،
هٽ نہ سي ديرا،
واسُ تہ پوءِ بہ اچي ٿو!

عنبر اوتيل اندر وارا،
منهن ڪيو پل ميرا،
واسُ تہ پوءِ بہ اچي تو!
واسُ تہ پوءِ بہ اچي تو!!

* * *

وائي

سينواريل سنسار ۾ هت، بي موت مري ويندا سي،
اي هوت مري ويندا سي!
اڄ پيار وري، ڪجھ جيار وري، جو تہ مري ويندا سي،
اي هوت مري ويندا سي!
شام سرءُ جي، پوءِ بہ ڪهڙي، ڳڻ ڳوت مري ويندا سي،
اي هوت مري ويندا سي!
مُند مست اندر، پيار وندي ونءِ پوءِ تہ مري ويندا سي،
اي هوت مري ويندا سي!
رُت ريتَ ڇڏي، منهن ڪي جي مٿيو، تو تہ مري ويندا سي،
اي هوت مري ويندا سي!
ڪجھ يار! ڪِلو، آ موت اٽل، ها! سو تہ مري ويندا سي،
اي هوت مري ويندا سي!

* * *

وائي

گهيڙ نهاريان گهٽ ـ
رَنڌُ رُسي ويو آهي پرينءَ جيئن!

سج بہ ٽپڪي انب جيئن آهي، ڇڄي ڪري پيو پٽ،
رَنڌُ رُسي ويو آهي پرينءَ جيئن!

جڪ اچن ٿا، جان جلي ٿي، پاڻ تي ڪاوان ڪٽ،
رَنڌُ رُسي ويو آهي پرينءَ جيئن!

اڄو پنو هيئن اُپ ۾ ڏسندي، ساهہ ڪي آئي سٽ،
رَنڌُ رُسي ويو آهي پرينءَ جيئن!

سارا تارا اڄ تہ لڳن ٿا، اُپ جا ڇڪندڙ ڦٽ،
رَنڌُ رُسي ويو آهي پرينءَ جيئن!

ڪوراڙن جي ڪاٽ، الاڙي! وات سندا وٽ وٽ،
رَنڌُ رُسي ويو آهي پرينءَ جيئن!

چنڊ! اسان تي چانڊوڪيءَ جا، مٿان هارج مٽ،
رَنڌُ رُسي ويو آهي پرينءَ جيئن!

* * *

وائي

ڏاڳها وڪ وڌاءِ ـ
رات پوي ٿي رڻ ۾!

اڄ بہ تڪيندو رهندو هوندو، پرين اسان جي لاءِ،
رات پوي ٿي رڻ ۾!

پرينءَ پسڻ ريءَ هيئن هتي ئي، جهري نہ جندڙي هاءِ،
رات پوي ٿي رڻ ۾!

چرندو هل ۽ چور چڙي کي، پل لئہ روح ريجهاءِ،
رات پوي ٿي رڻ ۾!

ويلَ اويلي، آءٌ اڪيلي، جندڙي ناهي جاءِ،
رات پوي ٿي رڻ ۾!

تنهن کي سُڌِ ڪيئن ڏيندو ڪوئي، مران هتي جنهن لاءِ،
رات پوي ٿي رڻ ۾!

* * *

وائي

بارين جو اڄ بار ـ
چو تہ صبحاڻي تون بہ نہ هوندين!

پنهنجي ناهيل، مورت ۾ تون، پنهنجو پاڻ بہ وار،
چو تہ صبحاڻي تون بہ نہ هوندين!

پريت ۾ پنهنجا هڪ هڪ ساري، سيئي واعدا پار،
چو تہ صبحاڻي توز بہ نہ هوندين!

پَلُ پَلُ مَدَ ـ پيالو آهي، لُڙڪ نہ تن ۾ هار،
چو تہ صبحاڻي تون بہ نہ هوندين!

ڏونگر جي هن پر آ ساجن، ڏونگر کي اڄ ڏار،
چو تہ صبحاڻي تون بہ نہ هوندين!

چوڻ جو چاهين بلڪل چئي ڏي، هانءُ تہ پنهنجو ٺار،
چو تہ صبحاڻي تون بہ نہ هوندين!

جوڀن ـ سيج سڏئي پئي سرتا! ٽاٽو هيئن نہ ٽار،
چو تہ صبحاڻي تون بہ نہ هوندين!

توکي ماري موت، انهيءَ کان موت اڳيئي مار،
چو تہ صبحاڻي تون بہ نہ هوندين!

* * *

وائي

دل تي رکجي هٿ، او يار!
پل پل آهن پيار!
هير ڳهلڻ سان، پن لُڏِي ٿا
ڇيڙِن ڪائي تار،
پل پل آهن پيار!
چنبڙي چنڊ پئي ٿو اُڀ سان،
جڏهين وڇڙن يار،
پل پل آهن پيار!
ڪنهن ڪنهن جي لئِ ڪانڊ ڪَتيءَ جي،
ڪبي تہ ڪن ـ لاتار،
پل پل آهن پيار!
ماٺ ـ مُنيءَ هن ساز ۾ آهن،
ڪيئي سُرَ هزار،
پل پل آهن پيار!
چاندوڪيءَ ۾ تنهنجون يادون،
پايان ماڪيءَ لار،
پل پل آهن پيار!

کن کن کڙکبيتا آهن،
کڙندڙ کنٹھار،
پل پل آهن پيار!
گل ـ گلابي گهڙيون سرهيون،
سڳنڌيون تنهنجي سار،
پل پل آهن پيار!

* * *

وائي

اُڀري تو جيان اجهل،
ياد تنهنجي جيءَ جهوري!
تون ڪلين ائين ٿو لڳي جڻ مڌ جا ڪي مٽ ڪليل،
ياد تنهنجي جيءَ جهوري!
چنڊ جي چانڊاڻ ۾ سي نيڻ تنهنجا اڌ - کليل،
ياد تنهنجي جيءَ جهوري!
سمنڊ جي ساحل مٿان، سهڻي سپي هي چپ - کليل،
ياد تنهنجي جيءَ جهوري!
رات جي پوئين پهر، جاڙا پرون تنهنجا پنل،
ياد تنهنجي جيءَ جهوري!
تون ڪلي، مون سان ملي ۽ پوءِ به لڳندي آن رنل،
ياد تنهنجي جيءَ جهوري!
ڪنهن خزان جي واءَ مرجهائي ڇڏيئي منهنجا ڪنول،
ياد تنهنجي جيءَ جهوري!
منهنجي چانڊوڪي! متيءَ هن ۾ تون سچ پچ آن مليل،
ياد تنهنجي جيءَ جهوري!

* * *

وائي

جل ٿل بادل بوندون برسن، کنوٽين جي کجڪار،
الو ميان ـ ساھ اوھان جي سار!

ڳليءَ ڳليءَ ۾ ڳائن جذھين، ڀھراڙيءَ جا ٻار،
الو ميان ـ ساھ اوھان جي سار!

اندلٺ جو ھر رنگ آ اُدمو، پيءُ پسڻ جا پار،
الو ميان ـ ساھ اوھان جي سار!

لوڙائوءَ جون لاتيون ٻڌني، ڍريءَ ڍينگھر جي ڍار،
الو ميان ـ ساھ اوھان جي سار!

تاڙو ٻولي، وڄ پئي چمڪي، توتي محب ميار،
الو ميان ـ ساھ اوھان جي سار!

موتين جا سَوَ ھار ھوا ۾، جھولن ڏيلھن ڏار،
الو ميان ـ ساھ اوھان جي سار!

گھگھہ انھيءَ گھنگھور گھٽا تي، وڄُ ڪري سَوَ وار،
الو ميان ـ ساھ اوھان جي سار!

متهنجي من جا، اهڙيءَ مند ۾، مونجها مينگهه ـ ملهار،
الو ميان ـ ساهه اوهان جي سار!

وتيون پاڻِيءَ وتيون ناهيان، وار وڇايان وار،
الو ميان ـ ساهه اوهان جي سار!

ياد اوهان جي يار هوا ۾، گلڙن جي هُبڪار،
الو ميان ـ ساهه اوهان جي سار!

راڳ اسان جو ريهون ٿي ويو، تند ٽٽي پئي تار،
الو ميان ـ ساهه اوهان جي سار!

* * *

وائي

مُڪڙيون مهڪيون، پوپٽ اُڏريا،
رنگ فضا ۾ پکڙي ويا،
منهنجا گهايل گهايل اُدما!
گرهڻ ۾ سج وانگر بلڪل،
ڪيڏو ڦٿڪي، تڙپن پيا،
منهنجا گهايل گهايل اُدما!
جن جي جان جلائڻ عيوض،
مهڪن، ڇهڪن، ٻهڪن پيا،
منهنجا گهايل گهايل اُدما!
گل جي ڇٽيل پَنڙن وانگي،
بسنت ۾ به ٽڙي نه سگهيا،
منهنجا گهايل گهايل اُدما!
تن جي تند تي، يادن هٽڙا،
گل ـ گلابي گيت چڙيا،
منهنجا گهايل گهايل اُدما!
”پرهَ ڦُٽيءَ جو ڪوئل“ وانگي،
ڪيهون، ڪيهون، ريهون ٿيا،
منهنجا گهايل گهايل اُدما!
رات انڌاري، ڪينجهر ڪپ تي،
ڪڙ ڪبيتا جڻ ڪي ڏيا،
منهنجا گهايل گهايل اُدما!

* * *

وائي

سَوَ سنيها تا ملن ـ
چڻ تہ نيڻن جي نماڻي نينڊ مان!
ماڪ ۾ وهنتل ڪنول، ڪينجهر اندر جهُومن جهلن،
چڻ ستارا سانت ۾، مون سان روئن ۽ ڪجھ چون،
چپر جي چپرن منجهان، تا پيار جا پاچا پون،
نيڻ - نجهرن ۾ ڏيئا، لُڙڪن سندا ٻرندا رهن،
چڻ تہ ٻن ڳڙڪن منجهان، منهنجا عڪس مون ڏي ڏسن،
هڪ جهلڪ ۾ چڻ صدين جا، سور تا سلجي وڃن،
جن منجهان جذبا، ٻسنتي ـ باک جيان اُڀري اچن،
جيترو اونهو بہ وڃجي، اوترا اونها ٿين،
چڻ تہ نيڻن جي نماڻي نينڊ مان!

* * *

چتاروا

”چنڊ ـ ڪلا“ جئن چنگ وڄايو، نڪتن ناچ ڪيا،
منڊ بسنتيءَ جون مَڌ پياليون آءُ تہ گڏجي پيون پيا!
آءُ تہ گڏجي پيون پيا، جو منڊ بہ نہ پنتي ورندي،
هيڪل پنهنجي ڪيسيتائين آخر پيارا سرندي!؟
منهنجي من ـ ڪنول مٿان تون ماڪَ ڦُڙو ٿي آءُ پلا،
پاڻ ڪي گڏجي پيئندو ڏسندي، جهومي ”چنڊ ـ ڪلا“.

*

نيڻ ـ تل جي لڙڪَ ڪنول تي،
منهنجي من جو پؤنرو اڏري،
پؤنرو اُڏري، ساز وڄائي،
ڏن اِنهيءَ تي، هير نچائي،
ڳائن تا ’آسا‘ لڙڪَ ڪنول،
جاڳن تا پيا، نيڻ ـ تل!

*

تنبوري جي تار ٽُٽي، جڻ سُڏڪو گهٽجي ويو،
سور انهيءَ ڪان ساز سندو هو اندر لڇيو ڦٿڪيو،
اندر لُڇيو ڦٿڪيو جو ان ۾ راڳن لاتو روڳ،
’تلنگ‘ لڳائي تئونس چڏي ۽ جيءُ جلائي ’جوڳ‘،
ڪنهن ڪي کهڙي ڪل تہ ڇا ٿي سڙيو ڪاميو ڪوري!
ڪيڏا سور سَنا پئي سڙندي، منهنجي منَ تنبوري!

*

ڊور وهن پيا هلر هلو،
چتجي تو پيو سُڪل سلو،
سڪل سلو ساهه اسان جو،
ماٺهوءَ تي ويساهُ اسان جو،
ماٺهو محبت وارا مور،
پاهه بڪن ۾ چڻ ڪي ڊور!

*

ساهن جي سر ساز مٽان،
مرڪن جا ڪجهه گيت ٻُڌان،
گيت ٻڌان، دل وندرايان،
دل ئي دل ۾ آءٌ ٻه ڳايان،
مون سان گڏجي سڀ ڳائن،
سِڪ ۾ جهومايون ساهِن.

*

انَ ڪٽا، آسُون، اُڏمان،
جيوت جي لئِہ، توٽيون تنيا،
توٽيون، تنيا، لڏي پون،
سارا جذبا، ٻڏي پون،
چَٻٽا آهن، رُڪَ چٽا،
موتي، موتي انَ ڪٽا،

*

ٽيڙو

ڍنڍ ۾ ڏيڏر ٽان ٽان ڪن ٿا،
لهر لهر ۾ چنڊ نچي ٿو،
رُلجي سلجي، راند رهن ٿا،

دلِ ديول ۾ ڏيئو ٻاري،
روز هلي هُوءَ ويندي آ،
واٽ وِهائڻ ٿاري.

پويون پهر، منهن تي ماٽ،
ننڊ به شايد هلي وئي آ،
وٺي پريءَ جي واٽ.

سون سريکي سانجهي ڇائي،
پکي پکڻ ۾ ماٺهو موٽيا،
تنهنجي ياد موٽي آئي.

اُڀ ۾ مٺ جا مٽ ذرا ـــ
چنڊ نشي ۾ ٽيڙ تو ڪائي ـــ
تار ــ پيالن جا ٽڪرا.

چانڊوڪيءَ پئي مٺ اوتي،
پرهَ ڦُٽيءَ سان ويڙهي ويئي،
”رات“ پُسايل پوتي!

اکڙيون هونديون بند،
سپنن جي سنسار ۾،
ماٺو پئي ڪنهن هنڌ.

چوريءَ ڏي نه نهار،
ڪانياٽي هڻ، پوک ڪي،
ڪائي ٽي پئي جهار.

اهڙو ڪهڙو ڪهڙو نانءُ،
ڪاتب لکيو ڪاڳر تي،
هَڪو ٻَڪو ٿيو هانءُ!

دوها

سارنگ جي سُرَ سُرَ ۾ سنيل، تاڙي جو آ تنُ،
جنهن لئہ کي ئي جهرٽا جهاڳي، مينهن وسي ٿو بن.

سُرَ ۾ سُرُ بہ سمايل آهي - سُرَ ۾ ناهہ سنگيت،
کنهن جي جيت بہ هار ٿِئي ٿي، کنهن جي هار بہ جيت.

پنهنجون دانهون پاڻ گهٽيم، پر پوءِ بہ اچي پڙلاءُ،
اسان تہ تولئِہ آتا آهيون، آءُ وري او سرتا! آءُ.

بن بن پٽکي مان ٿو ڳوليان، پنهنجو ئي آواز،
ماڪ - وهوڙيءَ وستيءَ ۾ پيو سڏکي کوئي آواز،

اور، ڪا ويٺا چور، کٿي آ ساهن جي سنگيت،
منهن اونداهي ميٽ، اسان جي پره ڦٽي آ پيت.

آءُ هلي، او آءُ هلي، او آءُ هلي اج رات خيام،
چاندوکيءَ جي، چاڏيءَ مئون، مان تولئِہ اوتيان جام.

آءُ تلي ٽئگور اسان وٽ، ڏاڍي آهہ اُسات،
تنهنجي آذر ڏيئو ٻاري، ڳوليون کائي وات.

مون وٽ آيو ميران جو من، جڏهين رات لڙي،
ساڳيون آسون، ساڳيا اُدما، ساڳي مڌ ڪَڙي.

پٽ ڏٺيءَ سان گهاريل گهڙيون، وسريون ناهن مور،
منهنجي من تي ساٿس سليو، ساري هڪ هڪ سور.

مدت کان پوءِ، ماٺ کي ٽوڙيو، آڻ اهو انسان،
جيڪو هت کي باغ بنائي، واسي سڀ ويران.

ڪلهي ۾، بندوق تي ليٽي، سپاهيءَ آ سوچيو،
منهنجي ماءُ آ ڳوٺ انهيءَ ۾، جنهن ۾ بم ڪريو.

ڪن ۾شعلا، ڪنوٽيون ٻٽجي، ساڙي ڳوٺ ويا،
پرھ ڦٽيءَ جو، رڪ انهيءَ تي، چمڪن ماڪ ڦڙا.

چنڊ نشي ۾، تيز ٿو ڪائي، روئي هاري ماڪَ،
تنهنجي ڪوني، خالي ڇو آ، ڪاڏي ويا سڀ پياڪَ.

ڪوي اسان کي ڪان لڳي ٿو، جي ٿو ڪوئي ٻُڪَ مري،
ڏينهن تيا جو ڏيهہ سڄو ٿو، ڏڪڙا روز ڏري.

ڪاري رات جو پردو ڦاڙي، سچ جو ڪو سج ٻَري،
اهڙي پرھ پَري آ ساٿي! اهڙي پرھ پَري.

پوئين رات، پولار پسي ۽ ڏات هٽي سَو ڏنگ،
ڇو ٿو چورين چنگ ـ ڙي چورا! ڇو ٿو چورين چنگ.

شايد منهنجي موت پڄاڻا، موٽي پوءِ هو يار،
منهنجا هن کي ساري ڇٽجانءِ، سائين! ڏاڍا پيار.

منهنجي موت پڄاڻا منڙا، ميمنهن ڪري جي وسَ،
سارا پوٽا پسجانءِ ساٿي، گهمجانءِ سار گسَ.

منهنجي موت پڇاڻا جڏهين، چنڊ ڪري چانڊاڻ،
مون وٽ ٽلندو ٽلندو اڇجانءِ، يار! اڪيلو پاڻ.

منهنجي موت پڇاڻا جڏهين، ساڳي مند وري،
منهنجي پر ۾ يار اچي تون! پئجانءِ جام پَري.

چوڏهينءَ جي ٽي چانڊوڪي، چمندس تنهنجو مُکُ،
پنهنجا ڳوڙها، ماڪ وهائي، ڏوريندس ائين ڏک.

ٻيٽارين تي ٻول ڪيا هئي، جهونجهڪڙي جي جهانءِ ٽي ايندي،
پوياڙيءَ جي، پيشانيءَ تي، ڳاڙهه سِرِي ڪا سانءِ ٽي ايندي.

سنڌوءَ ڪپ تي، ياد اٿيئي، پير ٻنهين ها ڇاڇوليا،
لهر لهر ۾ ليئو پائي، گهايل، گهايل سپنا ڳوليا.

لهر لهر تي، ٻوڙ پري ۽ پيار وارن جا پير چميا،
پنهنجا پاڇا، ونڙي ونڙي، گهورَ ساگر تي خوب گهميا.

لهرون چمندي، هير ٽڏڙي، منهن تي بوند ڇڏيندي وئي،
پياسي من پئي اچلون ڪاڏيون، دل جي اُڌمن دانهن ڪئي.

ساگر تنهنجي سيني مَٿون مان، سهٽي ڳولڻ آيو آهيان.
آءُ وفا جي مورت پنهنجي، تو مَٿون ڦولڻ آيو آهيان.

رات لڙيءَ ۾، ماڪ پئي، مٺخاني ڪي آ جهومايو،
مستَ نشي ۾ چُور ٽڙيا پئي، پياڪن لئہ مٺي واجهايو.

منهنجي پيڙا آهه پراڻي، ويچ ڀڪيءَ مان ڪجهه ٻه نه ورندو،
منهنجو ٻوٽو مرڻو آهي، پر هيءُ گيت ڪڏهن ٻه نه مرندو.

تنهنجو هرهڪ سُڏڪو ساجن! ساهه منجهان سُر ٻنجي نڪتو،
منهنجي لئہ آ لُڙڪ لهوءَ جو، ماڻهن جي لئہ آهي دوهو.

پنهنجي دل جي دنيا سائين! پاڻ ڪان ڪيڏو ڏُور هئي،
پنهنجي ڪوتا، پيچ پنيءَ جو، جڻ تہ نشي ۾ چُور هئي.

سار اوهان جي، يار ائين جيئن، مينهن سندي آ پوڻن ۾،
پنهنجون ڳهليون ڳالهيون، ڳائبيون رهنديون ڳوڻن ۾.

سَچَ! اسان وٽ، سانجهيءَ ٽاڻي، چالئہ آئين سُور ڪٽي،
پل پل جن جو پيڙا آهي، اهڙا ڪي ئي پور ڪٽي.

جيون رَت تي آس جون وٽيون، ٻاريو پيارا خوب پين،
موت نہ تن کي مات ڪري ٿو، جوڻ مٽايو جڳ جڳ جيَن.

”ياد“ اهو ڦٽ آهي جاني، ويچ هٽان چٽندو نہ ڪڏهن،
ويتر سِمندو، چڪندو، مڏ ـ ماٽي ايندي مُند جڏهن.

ڪاريون ڪڪريون ٻوند وسائي، وٽري وٽري ڪاڏي ويون،
منهنجي من کي ساڻ نہ نيائون، جنهن ۾ ڪيئي ڄر ڄيڀون.

مينهن ڪٽي يا ماڪ ڦڙي، يا ڳل تان وهندڙ ڪو ڳوڙهو،
پاڻي آهي، پٽ تي ڪرندي، پنتي ڪجهه ٻه ڇڏي نه ويو.

ڏيل سندي مون ڏهر ڏهر تي، ڏيئو ٻاري چڏيو آهه،
تنهن جي راهه تکيان ٿو وينو، جيڪو شايد اچڻو ناهه.

وياڪل من جي ويراني ۾، آس جا ٿوهر ڦٽي پيا،
نيٺ تہ وسندا، نيٺ تہ وسندا، نيٺ تہ وسندا مينهن ڦڙا.

پريت اسان جي، پرهہ ـ ڦٽيءَ جيان، رنگ رنگ روپ بنائيندي،
جنهن ۾ گل گل ناچ ڪندا ۽ مُکڙي گيائيندي.

ڏات ڏکن جي ڦلواڙيءَ جا، پن پن آهن پياڪَ،
نيڻ ـ ڳلن تي، ڳوڙها موتي، ماٺهن ليکي ماڪَ.

برهہ بحر ۾ من جي ناؤڪا، ٻڏتر ٻُڏتر راند،
وڪريل وڪريل، چنڊ جا ڳوڙها، پرهہ ـ ڦٽيءَ جي پاند.

چنڊ ننڊاکي نچڻي آهي، گهنگهرو آهن تارا،
نچي نچي ۽ ڏئي هليا ويا، سپنا پيارا پيارا.

سپ ڪو ماڻهو ننڊ سمهي ٿو، اُيءَ پٽي ٿو تارا،
اُيءَ اکيون ٿو ڀوٽي جيئن ئي، ماڻهو جاڳن سارا.

اُير پرين، او چنڊ پيارا! تون ڪا جوتِ جڳاءِ،
تارن چاڙهو ڪونہ ڏيکاريو، اوندهہ جاءِ بجاءِ.

چنڊ سندا اڄ ٿهڪ نشيلا، ٽيڙو ٻنجي ويا،
رات، ازل جا راز اسان سان، ساري سپ سليا.

اوندهه جو سپ زهر سهيڙي، هڪڙي گيت ڏيان،
جوتِ اندر پوءِ، جيئڙا جرڪن، تن ۾ امر تيان.

آءٌ ڪلا جي ڪچ ۾ پنهنجي، مُڪتي ماڻڻ چاهيان،
جي ڪجهه آهيان، ڪوتا آهيان، باقي ڪجهه بہ ناهيان.

منهنجا گيت برابر توکي، ڏؤ نہ ڏيندا يارَ!
تنهنجي ڏؤ جو راز جنهين ۾، سائي ڏيندءِ سارَ.

هلڪي هلڪي بوند پئي جڻ، "ياد" اچي ٿي چيريون پائي،
خنڪي آهي خوب هوا ۾، منڙو پيي ٿو اچلون ڪائي.

آڏيءَ تائين چندَ پرين! چو، جُهڙ ۾ پاڻ لڪايو ٿئي،
ڪنهن ڪنهن ويري ليئو پائي، گهايل دل کي گهايو ٿئي.

چندِ نہ آهي چڪور چريا، تون ڪنيڙا ان سان ڪين لڳاءِ،
جاني منهنجو ننڍ سُتل آ، تنهن کي هرڪي ڪين جاڳاءِ.

چمڙو ناهيان، چمڙو ناهيا، سچ سان آهي منهنجو پيارُ،
هاءِ چڪورا! منهنجو پيي آ، چندِ جيان ڪوئي پيارو يارُ.

پونءِ سجيءَ تي، پينگ الاڙي! ڪوئي بہ پڙاڏو ناهي سڌ،
مون سان شايد مري وجي هي، ساهه سان جيڪو آهي گڏ.

توکي ارپيم جان سجي، مان رهيو آهيان باقي گيت،
منهنجي منشا موج ۽ مستي، مڌ جو پيالو منهنجو ميت.

سانوڻ تنهنجا سات پلا پر، پنهنجا سوڻ نہ سقل ٿيا،
مينهن چوي ٿو ناچ ڪيا، پر گهنگهرو ريهون ٻڌجي ويا.

هاءِ اُتي جي هير اندر هي، ڪنهن جا ڳوڙها ڳڏ آهن،
چاتي چهندي، ڳل ڳل چمندي، وياڪل وياڪل، من بنائن.

ڪڪر ڍڪي ويا، چنڊ پريءَ کي، پنهنجو منڙو آهہ چڪورُ،
ڪنوٽيون ٻڌجي ڪاٽ هٽي ٿو، چاهت ڪارڻ ٻڌجي چورُ.

دونهاٽيل آ دل جي دنيا، ڪيرو ويرو آهي ساهُ،
پوءِ بہ اسان جو توسان آهي، هاءِ حياتي، ڪيڏو چاهُ.

آلا اسونهين، وات انڌاري، ساري وستي آ ويران،
اُتي ستارا وات ڏيکارن، جتي نہ ڪوئي آ انسان.

گهُگهَ گهٽا جي ڏوليءَ ۾ ٿو، چنڊ لڏي پيو آڏيءَ رات،
سانت انهيءَ کي لولي ڏيئي، لنوين سہاجهي ڪيڏي لات!

چنڊ گهٽائي چال ڏنا پر ان ڪان ڏاڍو ڏور ڪراڙ،
جنهن ۾ ڪنول ڪڪوريا جهومن، جَر ۾ جن جي آهي پاڙ.

ڪلڻ توهان جو ڪنوڻ ڪنوائي ـ من جي بن تي بوند وسي،
روح سڙيل جي رک مٿان چڻ، رات لڙيءَ جو ماڪ پئي.

هر رات ڪَتي آ سير ۾ ٻڏندي، پنهنجي ميهر ماٽڻ لاءِ،
هر رات وهائُو وَسَ ڪندو آ، پرهہ نئينءَ جي آٽڻ لاءِ.

هر رات ستارا ڳوڙها ڳاڙي، ڪنهن جي راهه تڪن ٿا پيا؟!
منهنجي من جو چين چورائي، ويندڙ اڳتي نڪري ويا.

چورا ڪورا چت چريو ڪيو، پورا پورا ٿي ويو منُ،
تنهنجي آس ائين اسان لئِہ، آدم لئِہ جيئڻ آهي انُ.

رات ڏکن جي، ڪاٽڻ اوکي، ڪاٽڻ آئي جڻ اڄ پونءِ،
اُپ جي ڦرڙي، چندٻ ڦِسي پيو، چاندوڪي جڻ آهي پونءِ.

تو ريءَ دنيا، خالي ڪوکو، هيري ريءَ جڻ آهه سِپي،
اُپ جي اک جي ٽُنِري ۾ آ، تارو تارو جڻ تہ چِپي.

ڪڪري اُپ ڏسڻ سان ئي، هاري ڪيڙي ڪيت،
بيجو چٽبو، اُيري ايندا، جيئرا جيئرا بيت.

هل تہ هلي نپرايون ڏاٽا، چيٽ تئي تو پورو،
پَرُ بہ ڏنئي پوءِ ”لائي“ ”لاپو“، مليو پورو سورو.

ٻُکيا ٻچڙا، سُڪندڙ سلڙا، جُهرندڙ جندڙيون هاءِ،
نينگرِ پنهنجا، انگ اگهاڙا، ليڙن ۾ ئي لڪاءِ.

بکيا بالڪ ننڊ ڳهي وئي، ممتا ماري ماءُ،
وِسيل چٽنگ، چلهي ۾ ڏسندي، چندٻ کي رسيو ڳهاءُ.

ڪُتي مري وئي، ٽيڙو چاوا، جڻ تہ مرڻ جي ڪاڻ،
پوءِ بہ گهڙي ڪن، ڳهُڳهُ اونده ۾، چمڪِي ڪن چانداڻ.

تاري ڏاڍا ٿمڪا ڪاڏا، پوءِ بہ ڏسي اونداهہ،
لاٽ ڪري ۾ ليڪ بنائي، ناهي ويو ڪا راهہ.

من جي بن تي بوند نہ ڪائي، سالن جي آ تاسَ،
يادن جا اڪ پوءِ بہ ڦٽن ٿا، مينهن پوڻ جي آس.

دل ديول جا ديپ اجهاڻا، موڳو ٿي ويو منُ،
چاندوڪيءَ ۾ چمڪي ٿو پيو، ڪيئن پپر جو پَنُ.

پاڻ سُتا سون ننڊ نشي ۾، چنڊ رُنو چاڪاڻ،
ننڊ جي عيوض ڪوئي ويري، گهر لٽي ويو هاڻ.

واريءَ مُٺِ جيئن وقت وهي ويو، هٿ وٺين مان هاڻ،
اڻٽيهينءَ تي، چنڊ نہ ايندو، ڪڏهن بہ ڪنهن جي ڪاڻ.

چنڊ ڪڪر مان ليئا پائي، پوءِ بہ ڪري چانداڻ،
اونده رهڻي ناهہ سدائين، گس لڪائڻ ڪاڻ.

چار ڏسائون، خاموشيءَ جي، ڪُن ۾ ٿي ويو گم،
جيءُ چوي ٿو، رڙيون ڪري ۾ خوب مچايان ڌمُ.

ماٺهوءَ جو من بالڪ ننڍڙو، ريجهي راندين ۾،
ماٺهوءَ جو من ڦٽيل مِرُونءَ جيان، ڪنهن کي وٺ نہ ڏئي.

خوشبوءِ گل جي، هوا سان گڏجي، اهڙو رنگ رچايو،
چڻ تہ فضا، خاموشيءَ ۾ ڪو، گيت انوکو ڳايو.

تارا سيئي ڏنڌ تڙيل، هيءَ ڪاري ڏائڻ راتِ،
جنهن جي پؤ ڪان پونءِ ڏکي وئي، ماڻهو چُپِ چپاتِ.

جهولو ڪوسو، هيل بہ ساڳيو، چاڙهيندو تہ ضرورُ،
ڪچڙو ڪچڙو آهہ وڻن ۾، مَسَ ڦُٽو جو ٻُورُ.

تو ۾ مکڙي راز هزاين، روپ، رنگت سان گڏ سُرهاڻ،
جهومي جهومي، نچي نچي، مهڪي ماڪ سندي مَڌُ ماڻ.

ساهن ۾ جڻ ڏوپ دڪايل، مکڙو پهڪي موتئي جيان،
چَپُ چري جڻ چنگ وڄائي، ٽهڪ نچائن مستيءَ جيان.

پنهنجي هستي ڪجهہ بہ نہ آهي، آهي سڀ ڪجهہ توئي ساڻ،
واسُ بہ تنهنجو، وڻُ بہ تنهنجو، تنهنجو آهي مون ۾ پاڻ.

سونهن متي ڏس، سج، چنڊ، تارا، ساري ڌرتي سندر سپنا،
پر جو ماڻهوءَ جو من آهي، اهڙي سهڻي چيز نہ آ ڪا.

چاندوڪيءَ جي ساز متان من، راڻو ڳايو راتِ پني،
ڪَتِي سمهي پئي، ٽيڙو جاڳيا، ماڪ سندي جن مڌ ڏني.

منهنجي مٽ مان مڌ پئين ٿو، ڇا جي لئہ ٿو ٿئين بدنام،
ماڻهوءَ جو جت رتُ ٿو پئجي، مڌ اُتي هيءَ آهہ حرام.

جام اسان جو چوليون ماري، چلڪڻ جي لئہ آهي آتو،
ان مان سوئي ليئا پائي، گيتن ۾ مون جيڪو ڳاتو.

ريڪائون پبليڪيشن جا ڇپيل ڪتاب

دلين جا داخلي رستا(شاعري) رحمت پيرزادو........................2016

اُداسي(شاعري) سنڌو پيرزادو...2017

ساحل مٿان هوائون(شاعري) رحمت پيرزادو...........................2019

خمارُ تنهنجي اکين جو آهي(شاعري) رحمت پيرزادو.............2020

سنڌ جون ادبي سوسائٽيون(تحقيق) مختيار احمد ملاح.........2020

مُڪڙيون ماڪ ڦڙا(شاعري) ميرمحمد پيرزادو.........................2021

مُڪڙيون ماڪَ ڦُڙا

شاعري

مير محمد پيرزادو

ريڪائون

title: murtazalaghari

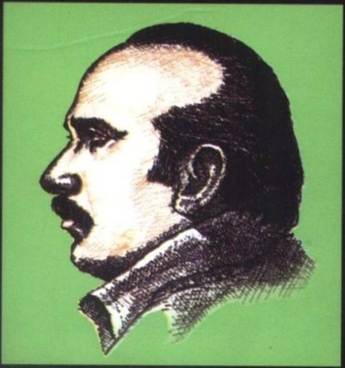

مير محمد پيرزادي جو جنم، سنڌ جي سڃاڻپ ۽ عظمت جي اهڃاڻ "موهن جي دڙي" ويجهو "ٻلهڙيجي" جي ڳوٺ ۾ ٿيو آهي. ۽ سندن جيون جا جوين- ونت پل، "موهن" جي مٽيءَ سان وابسته رهيا آهن، اهو ئي ڪارڻ آهي جو هُن جي شاعريءَ مان مون کي هميشه موهن جي دڙي جي مٽيءَ جي پيني پيني خوشبوءِ ايندي آهي.

مير محمد وٽ ڏات ٻه آهي ته ڏانءُ ٻه. هُن جا گيت، غزل، بيت، وايون، نظم، آزاد نظم سڀ زندگيءَ جي پيڙا، زندگيءَ جي سچائي ۽ زندگيءَ جي سوپيا جا سچا عڪس آهن. هن جي ٻولي سادي، سهڻي، سُريلي، ۽ سچ - ڪوڏين جهڙي خوبصورت آهي. سندس تشبيهون ڪوريون، نڪوريون، نج ڳوناٺيون ۽ پتر جي گُلن جهڙيون سُندر آهن. هن جي گيتن ۾ ساون ساون ڪيتن جو هُڳاءُ، سونن سنگن جي سونهن ۽ ٻوڙيندي ۽ ٻين جو مڌر سُر، چانڊوڪيءَ جو مد ماتو روپ، سنڌوءَ واري موج ۽ مستي ۽ پرهه جهڙا پيارا پيارا اندلٺي رنگ سمايل آهن.

تاج جويو